

Hogya György

**Cigányprímások
és szórakozóhelyek
Veszprémben**

Cigányprímások és szórakozóhelyek
Veszprémben

Hogya György

Veszprém, 2004

Veszprém Városi Füzetek 8.

Szerkesztő: Praznovszky Mihály

Fotók: Kristóffy András

A kötet megjelenéséhez anyagi támogatást nyújtottak:

Esélyegyenlőségi Kormányhivatal, Budapest

Megyei Önkormányzat alelnöke, Veszprém

Polgármesteri Hivatal, Veszprém

Bakony Gaszt Rt., Veszprém

A kötetben szereplő anyagok és fotók másolása, vagy terjesztése kizárólag a szerző hozzájárulásával lehetséges.

ISBN: 963 460 393 9

ISSN: 1418 8252

Készült: 1000 példányban, a Viza Kft. nyomdájában,

Felelős kiadó: HOGYA György

Veszprém, 2004

Előszó

Most már egyre nyilvánvalóbb, hogy a kötet szerzője, Hoga György fáradhatatlan helyismereti kutató. Pedig hányszor mondta már baráti beszélgetéseken, hogy úgy érzi, eljárt felette az idő, már elfáradt, nincs ereje újabb témák feltárásába fogni. És mindig talál új területet, a város életének felkutatásra váró újabb részletét. Nem a nagy történelmi összecsapások érdeklik, hanem a hétköznapi apró történéseinek sora. Hogy úgy mondjam, a mikrohistoria kutatója. Egy katonai kórház, egy könyvkötő műhely sorsa, régi veszprémi temetők régi sírjelei, a tűzoltóság megszervezése és persze az egészségügy városi története. Csupa csupa olyan esemény ez amelyre nem fordul elég figyelem, mert ez a jelenkori Veszprém történetéhez kötődik. A velünk és a bennünk élő történelem érdekli Hoga Györgyöt, amikor témát választ, amikor újra megjelenik a levéltárban és a könyvtárban s nekifog a régi folyóiratok, iratcsomók átnézésének.

Ha nem hangzana túl fellengzősen akkor azt mondanám, hogy pótolhatatlan ez a helytörténeti aprómunka, amit ő végez. Pótolhatatlan, mert itt van körülöttünk egy új nemzedék, amelyik itt született a városban, de nem ismeri Veszprémet. Túl sok hatás éri a világból, túl sok információ éri a médiából, túl sok tanulási kötelezettség az iskolákból ahhoz, hogy elegendő ideje lenni megtanulnia és megéreznie, hogy mit jelent veszpréminek lenni. Hoga Györgynek persze „könnyű” dolga van. Hiszen alig hatvan éve él itt. A szeme láttára lett a kisvárosból amúgy lélekszáma nem, de jelentőségére nagy város Veszprémből. Láta a változásokat, átélte rendszer-változásokat, látott fel és eltűnni korokat, ideológiákat, személyeket. Soha nem akart a közélet kiemelt szereplői közé kerülni, a város krónikásává akart válni. Húsz könyvvel a háta mögött, bizvást elmondhatja, hogy ez sikerült.

Mert ennek bizonyosságaként itt az új könyv, a veszprémi cigányzenekarokról. A magyar cigányzene a magyar lélek egyik ismerve volt mindvégig. A magyar nóta, a hangos és kevésbé hangos mulatozás, annyi magyar irodalmi mű anyagához tartozik, gondoljunk csak Móricz Zsigmond regényeire. De hát ez volt a valóság is, Veszprémben itt is húzta a cigány kivilágos virradatig, itt is éltek nagy tudású ösztönös tehetségű primások. De már csak az idős veszprémiek emlékeznek rájuk, már én sem hallgattam közülük sokat, csak e könyv első olvasójaként ismerem rájuk emlékeimben. Milyen nagy kár, hogy már nem szólnak a zenekarok a város vendéglátóhelyein. Hogy a gépzene vette át a helyüket. De egy jó zenekarhoz jó vendéglő is kellett, illetve ez fordítva is igaz. A kötetből derül ki milyen gazdag és színes volt Veszprém vendéglátása is annak idején,

milyen nagy tradíciókkal rendelkezik. S hogy mennyire hiányzik ma a kisvendéglő, a kerthelyiség a csendes mellékutcákban elrejtőző kiskocsmá, akár még egyszál cigányzenéssel is.

Mennyire igaz ez – nem tehetném, de megszólal belőlem a várospolitikus is – hogy az újra egységes Európa éppen ezt akarja. Hogy ne legyenek uniformizáltak a városok és a hétköznapjaink. Hogy a polgárok őrizzék meg a történelemben kialakult karakterüket, hagyományaikat az élet legszélesebb területeiről. Hogy ne tegye tönkre életünket az uniformizált étel, ital és zene. Hogy Veszprém ne csak arról legyen híres, hogy itt mindig harangoznak, vagy fúj a szél, de arról is, hogy itt még mindig szól a cigányzene, hogy itt még mindig szól Csermák és Lavotta muzsikája a jelen tehetséges cigányzenészei jóvoltából.

Ezért fontos az, amit Hogya György, Veszprém város Pro-urbe helytörténésze fáradhatatlanul feltár Veszprém csodálatos történetéből. Mert mindannyian csak azt mondhatjuk, mint az író hőse: nem élhetünk muzsikaszó nélkül!

Veszprém, 2004. október 31.

Dióssy László
polgármester

Bevezető

E dolgozatom megírásának elsődleges célja, megrajzolni a helyi történelmünk és az utókor számára zenekultúránk egyik műfajának képviselői, az egykori híres veszprémi cigányzenekarok tagjainak és prímásainak arcképét. Ők azok, akik nem is olyan régen a csodálatosan szép magyar nótákat húzták, mára azonban e műfajt szinte mesterségesen elorvasztották. Működésük színtere, a vendéglők bemutatása másodlagos szempont, inkább csak körítés, ahova elhelyezhetem őket. Ezirányú tevékenységem – sajnos – már a 24. órában történik. E témával kapcsolatos bővebb adatszolgáltatás azért körülményes, mert a II. világháború során a városi levéltár iratanyag megsemmisült.

Egy korábbi visszaemlékezésem írásakor döbrentem rá arra, hogy a Veszprémben élt egykori népszerű cigányzenekarok emléke feledésbe merült. Eltűntek szemünk elől a szereplésük színterei is, így például az Elit Kávéház, a Hungária Söröző, a Szarvas Vendéglő stb., melyeknek szintén már csak az emléke él. Esetleg egy-egy véletlenül megmaradt fénykép mutatja egykori tevékenységüket, létezésüket.

A cigányok vándorlásának szigorú korlátozása következtében, lelki beállítottságuknak megfelelően egy felemelkedni kívánó rétegük a zenével kezdett foglalkozni. A pénzkereset, illetve

létfenntartásuk szempontjából ez a vállalkozás látszott a legéletrevalóbbnak, mert a mulatós magyar urak – általában – nem voltak hálátlanok a szórakoztatójukkal szemben. Arra nézve is áll adat rendelkezésre, hogy például már Beatrix királyné kobzos (lantos) cigányokat, II. Lajos hegedűs cigányokat, Izabella királyné ugyancsak cigányzenészeket is tartott az udvarában. A királyi udvart követték a főurak, a nemesek, majd a nép. „A társadalmi élet differenciálódása volt az oka, hogy a világi zene művelése lett specialitásuk... A nép egészétől átvett dalok őrzői voltak.” (1)

A XIX. században már úgyszólván kizárólag a cigányok voltak a magyar nóta zenei előadói. „A cigányok sehol nem tudtak annyira hozzásimulni a nemzeti szellemhez, mint Magyarországon, és ennek kiváló tanúi voltak azok a híres cigányzenészek, akik részint játékkal, részint szerzeményeikkel nevüket megörökítették, mint Bihari János, Farkas Miska, Rácz Pali, Dankó Pista, id. Magyarai Imre stb.”(2) Ők voltak a magyar nóták közvetítői, nagykövetei hazánkban és a nagyvilágban.

A cigányzenekarok a XVII. század közepén alakultak ki. Mai tudásunk szerint az első cigányzenekart Czinka Panna (1711-1772) alapította. Az atyja is zenész volt. 1730-ban férjhez ment egy zenészhez, és férjével, valamint annak két zenész fivérével hozták létre a kor egyik legnépszerűbb cigánybandáját.(3) A zenekar híre előbb csak a Gömör megyei Rozsnyó városban és környékén, majd az egész országban elterjedt.

1. Dömötör Sándor: Mióta muzsikusok Magyarországon a cigányok?
In. Etnográphia, 1934. 170-171.
Sárosi Bálint: Cigányzene: Budapest 1971. 50-51.
2. Révai lexikon., IV. k. 495.
3. Révai lexikon. V. k. 227.

Egyik forrás szerint a Nyugat-Európában elsőként megjelent magyar cigányegyüttes Lóczi Jancsi⁽⁴⁾ együttese volt, a Bars megyei Lóczyról, aki az 1834-es évben kivitte a bandáját Párizsba. Méghozzá gyalog mentek ki, Bécsen, Prágán és Berlinen keresztül, útközben hegedüléssel keresték meg a kenyerüket.⁽⁵⁾

Egy másik forrás szerint kb. Czinka Pannával egyidőben említik Barna Mihályt is, aki 1737-ben egy főúri menyegzőn 12 cigánymuzsikus közül a legjobbra bizonyult. „Ekkor alakult ki a cigányegyüttesek összetétele: 2 hegedű, cimbalom és bőgő... A XIX. század végén az egyre népszerűsödő cigánybandák mellett helyet kapott a klarinét, a tárogató is... A városi cigánymuzsikusok mindinkább hivatásos muzsikusokká lettek.”⁽⁶⁾

A magyar főváros csak 1844 nyarán kapott cigányzenekart a pápai illetőségű Sárközi Ferenc és bandája személyében.⁽⁷⁾

Veszprém városában először Szilasi N. nevével találkozunk, mikor is az 1849-es táborozáskor az újoncok a laktanyából a Korona Vendéglő elé vonultak, amikor odaértek, a zenekar a Rákóczi indulót kezdte játszani.⁽⁸⁾

Az 1890-es évből, tíz főből álló, ismeretlen zenészeket ábrázoló fénykép található egy fotóalbumban. A zenekar tagjai –

4. Csemer Géza: Habiszti (Cigányok élete) 1994. 33.
5. Markó Vilmos: A régi mulató Magyarország. Én. 135.
6. Zenei lexikon. I. k. 1965. 380.
7. Szijjártó Csaba: A cigány útra ment... 2002. 54.
8. Francsics Károly: Kis kamorámban lámpást gyújték. Bpest, 1973. 225.

sajnos – ismeretlenek. Ugyanezen albumban található a Farkas Ernő zenekarának fényképe is. Ez utóbbi fotó készítési ideje 1927.⁽⁹⁾ Egy 1902. évi hírlapból tudjuk, hogy volt egy Kurucz Gyula nevű öreg prímás is, az ő bandájából vált ki Doma Ferkó, és hetedmagával új zenekart alakított, szervezett.⁽¹⁰⁾

A városunkban eddig működött prímásokról és zenekarokról a rendelkezésre álló igen szerény újságcikkek, és a leszármazottaktól személyesen beszerzett fotók és egyéb adatok alapján ennyit sikerült összeszednem és leírnom, amennyi itt olvasható. Nem lenne helyes elhallgatni, azért feltétlen megemlítendő, hogy Veszprém városában az egyház a XVIII. század óta számos zenész személyt foglalkoztatott, ők azonban elsősorban egyházi, és nem világi népzeneészek voltak. Így például már 1786-ban 16 fizetett muzsikusa volt a káptalannak. Különösen nagy érdeklődésre számot tartó és népszerű volt a templomi zenélés. Számtalan nemzetközileg is elismert karnagya volt a káptalannak, például Ruzitska Ignátz stb. Az egyházi zenekarok elsősorban *Mozart* és *Haydn* műveit adták elő, de egy-két művel *Beethoven* és *Schubert* is szerepelt a repertoárjukban.⁽¹¹⁾

A XIX. századtól a XX. század közepéig mind Magyarországon, mind itt Veszprém városában igen nagy népszerűségnek örvendtek a cigányzenekarok. Sajnos, az 1950-es évektől a cigányzenekarok a vendéglátó iparból – fokozatosan ugyan –, de teljesen kiszorultak. Elgondolkoztató az a tény, hogy a bajorok már az 1860-as évek óta annyira megszerették a szívhezszóló magyar muzsikát, hogy még ma is

9. Praznovszky Mihály: Veszprém anno... Veszprém, 2000. 108 és 127.

10. Veszprém Vármegye, 1092. február 23. 6.

11. M. Tóth Antal: Újra hallom szép szavát – Veszprém zenéje 1762-től a kiegyezésig. Veszprém, 1998. 16-35.

eljönnek mind Budapestre, mind a Balatonhoz üdülni, és cigányzene mellett kellemesen szórakozni.⁽¹²⁾

Mára egyetlen zenekar, a Jónás-család zenekara ugyan még létezik, működik, de ők is csak a Balaton parton tudnak érvényesülni a nyári szezonban.

Sötét pontja marad mind az elmúlt rendszernek, mind az 1989–90-es rendszerváltás utáni műsorpolitikának, hogy az amerikanizálódás következtében a népzenei műfaj inkább csak a Magyar Televízió és a Magyar Rádió vasárnap déli, vagy az Önök kérték című műsorban látható, hallható. Különösen a rendszerváltás óta a vendéglátó- és szórakozóhelyeken átalakult a szórakoztatás: a népdalt, az operettet, a színvonalas muzsikát felváltotta a szintetizátor.

A magyar nóta műfaj esélyegyenlőségének megteremtéséért a Magyar nóta Országos Egyesület 2003. szeptemberében az Országház előtt, a Kossuth Lajos téren demonstrációt szervezett. Az egyesület elnöke közlése szerint „... a magyar kultúra- ezen belül a népzene és a néptánc- a magyar nóta, valamint a cigányzene- erőteljesebb megjelenítését követelő petíciót juttatnak el a két közszolgálati médium elnökéhez...”⁽¹³⁾

Sajnos, a magyar népzene felkarolása tekintetében azóta sem történt semmi.

12. Szijjártó Csaba: A cigány útra ment... 2002. 503.

13. Napló, 2003. szeptember 5. 16.

Veszprém város primásai

1. **Kiss Jancsi**

Alacsony termete miatt ragadt rá a „kisjancsi” név. Veszprémben született 1863. október 18-ikán. Apja Orsolya János, édesanyja Tóth Anna. Zenei képesítését Langer Károly székesegyházi karnagytól nyerte. 21 éves korában már saját zenekarával szerepelt, Münchenben, Kissingenben pedig Bismarck előtt is játszott. 1890-től két évig Dél-Amerikában muzsikált, majd Veszprémbe tért vissza. A Népszínház 1903. évi primásversenyén aranyérmet és Szemere-díjat nyert.⁽¹⁾ Második házasságát egy Dawson Datree Eleonora nevű dúsgazdag angol grófnővel kötötte, 10 szobás lovagvárszerű villájuk Balatonalmádi-Öreghegyen volt.⁽²⁾ Balatonalmádiban halálozott el 1932. március 12-ikén. Vöröskőből készült síremléke Veszprémben, az Alsóvárosi temetőben található. A síremlék felirata: „Művészi zenédet a földön/ Sokan élvezték/ Most Te élvezd a mennyei zenét/ S légy nagyon boldog”. A keresztelési anyakönyvben az alábbi bejegyzés olvasható: „Ezen egyén a polgári és közéletben Kiss Kálmán (valójában János /H. Gy./) néven szerepel” (Plébániahivatal, Veszprém, Vár u. 27. szám).

2. **Doma Ferkó**

Veszprémben született 1871-ben. Apja Doma Ferenc, édesanyja Lakatos Katalin. Felesége Lendvai Janka. Veszprémben és környékén a századforduló utáni időszak egyik leghíresebb primásaként tartották számon. Az 1910-es években 12 tagú zenekar vezetője volt a Royal étteremben és a

1. Sziklay János: Veszprém város az irodalomban és művészetben. 1931. 350.
2. Gutheil Jenő: Veszprém zenei múltjából. 1939. 14.

Koronában. Huzamosabb ideig muzsikált Fiumében. Kivételesen nem volt alkoholista. Több ház árát összemuzsikálta, de sajnos, több ház árát el is kártyázta. Elhalálozott Veszprémben, 1937. augusztus 5-én. A Jeruzsálemhegyi temetőben van eltemetve.

3. **Árvai József**

Sümegmihályfán született 1879. március 9-ikén. Apja Árvai Ádám népzeneész, édesanyja Horváth Erzsébet. Házastársa Nyári Malvin. A város és környéke egyik leghíresebb primása volt. Veszprém város három legelegánsabb szórakozóhelyén – az Elitben, a Koronában és a városháza épületében levő Otthon kávéházban – felváltva szerződtek. Elhalálozott Veszprémben 1953. május 28-án. Síremléke a dózsavárosi temető északi részén található.

4. **Lendvai Lajos**

Veszprémben született 1896. május 1-én. Apja Lendvai Lajos, édesanyja Nyári Mária. Házasságot kötött Szloboda Ilonával 1920-ban. Gyermeük nem volt. Már jónevű zenész volt, amikor a veszprémi 31. gyalogezred katonájaként az olasz frontra került. Bár felettesei igyekeztek az arcvonal mögött foglalkoztatni, ennek ellenére az egyik szemére megsebesült. Leszerelése után az 1920-as években már a híres primások között tartják nyilván.⁽³⁾

A két világháború között több jó nevű vendéglőben muzsikált /Balaton Szálló, Elit Kávéház, Hungária söröző stb.). A csúcsra az 1940-es években jutott fel. Zenekara számtalan, ma még élő veszprémi polgárnak szerzett a játékával felejthetetlen estet. Elhalálozott Veszprémben, 1960. június 2-ikán.

3. A régi mulató Magyarország. 1926. 205.

5. **Czicza Imre**

Móron született 1918. június 25-ikén. Apja Czicza Imre, édesanyja Horváth Anna. A muzsikálást autodidakta módon sajátította el, eredményesen. Nem volt ugyan első osztályú primás, de mindig volt önálló zenekara, és szerződése valamelyik veszprémi vendéglő tulajdonossal. Agglegényként halálozott el Veszprémben 1978. január 28-ikán.

6. **Lendvai Ferenc**

Veszprémben született 1922. szeptember 7-én. Apja Lendvai István népzeneész, édesanyja Lakatos Lujza. A pápai illetőségű Lendvai Ilona volt a felesége. A muzsikálás alapvető fogásait édesapjától tanulta.

Felnőtt korában elvégezte a Csermák Antal zeneiskolát. A vegyipari technikumban érettségizett, majd 1950-től 1957-ig a vegyipari egyetemen laboratóriumi vezető volt. 1958–1973-ig a Szarvas Vendéglő primása, egyúttal az OSZK Veszprém Megyei Vizsgabizottságának elnöke volt. A vendéglősök szívesen foglalkoztatták, mert a szó szoros értelmében szórakoztató zenész volt, aki gyönyörűen énekelt, miközben muzsikált. Zeneművészeti besorolása B kategória. Elhalálozott Devecserben 1987-ben.

7. **Horváth Jancsi**

Nemesvid községben született 1923. szeptember 27-ikén. Apja Horváth Bálint, édesanyja Hódosi Ilona. Házasságot kötött Lendvai Katalinnal 1948-ban. Gyermeük nem volt. Közkedvelt primás volt mind Veszprémben, mind a Balaton környékén, és mindig saját zenekara élén állt. Zenész társai a legtechnikásabb primásként tartották számon. Elhalálozott Veszprémben, 1984. július 12-ikén.

8. **Burka Ferenc**

Sárváron született 1914. július 6-ikán. Apja Burka István népzeneész, édesanyja Sárközi Teréz. Házastársa Árvai Ilona volt. A muzsikálás alapfogásaira édesapja tanította, majd Kutrovics Lajos tanárnál folytatta a tanulmányait. Sárváron már 16 éves korában primásként ismerték meg a Korona Étteremben. Mint muzsikus bejárta az egész országot, valamint a németországi Bayreuthban is hegedült. Veszprémben az évtizedek során számtalan szórakozó helyen muzsikált, a nyári szezonban pedig a Balaton parton. „A” kategóriás népi zenészként van nyilvántartva. Testvérbátyja Burka Sándor (1910-1983) országos híru klarinétos volt.

9. **Lendvai Mária**

Lovászpatonán született 1926. május 20-ikán. Apja Lendvai Ferenc (1886-1964), édesanyja Farkas Ilona. Már az édesapja is népszerű veszprémi zenész volt, aki a lányát lelkesen tanította a muzsikálásra. Első nyilvános fellépése 1942-ben, 16 éves korában az Erzsébet Szálló éttermében zajlott le. Gyári munkája mellett, hétvégeken, családi jellegű zenekar primása volt. A zenekar tagjainak száma 3-5 fő között váltakozott.

10. **Ruha Rudi**

Hajdúnánáson született 1929. október 19-ikén. Apja Ruha Balázs, édesanyja Siket Rozália. 1951-ben nősült, felesége Nyári Rozália. Az általános iskolát Hajdúnánáson végezte, majd Debrecenben a zeneművészeti szakiskolában tanult. 1947-ben bevonult katonai szolgálatra, Budapestre került, ahol magánúton folytatta zenei tanulmányait. 1951-ben, mint katona

Veszprémbe került, és 1957-ben, főhadnagyként szerelt le. Ezután, mint zenész a szakmáját tovább folytatta, közben a hegedűoktatás országosan elismert szakemberénél Káté István zenetanárnál befejezte szakiskolai tananyagát. 1957-ben a Marosvölgyi vendéglőben kezdte el zenei pályafutását. 1960-ban a Hungáriában, Lendvai Lajos prímás nyugdíjba menetele alkalmából rendezett ünnepségen is bemutatta zenei képességét. A Vendéglátó Vállalat vezetői szerződést ajánlottak fel neki, és ekkor vette át a Hungáriában a zenei vezetést.

„A” kategóriás hegedűs. Zenekarvezetői kinevezését – mely külön vizsgával járt – 1968. január 24-ikén kapta meg. Népszerűsége révén muzsikált még Belgiumban, Kelet-Németországban, Luxemburgban, Olaszországban stb. 1958-1980 között a Művészeti Szakszervezet Szövetsége Veszprém Megyei Bizottsága titkára, majd 1980-1998 között az Országos Szórakoztató-zenei Központ (OSZK) Veszprém Megyei Kirendeltség vezetője volt. 1986 óta nyugdíjas.

11. **Jónás László**

Veszprémben született 1955. február 24-ikén. Apja Jónás Jenő (1927), édesanyja Lendvai Valéria (1927-2001). A Csermák Antal Zeneiskola növendéke volt. Hegedűtanára Kollár Kálmán, tőle kapta a zenei alapokat, majd a győri zeneművészeti szakközépiskolában tanult. Az Országos Szórakoztató-zenei Központban „A” kategóriás előadóművészeti engedélyt szerzett. Időközben leérettségizett. Katonaidejét a Honvéd Művészegyüttes Népi Zenekarában töltötte. A két év alatt többször fellépett a televízió Vasárnapi muzsika című műsorában, s az együttesel néhány külföldi turnén is részt vett. Leszerelése után nem maradt Budapesten, visszajött Veszprémbe, hogy együtt maradjon a család, és mert úgy ítélte meg, hogy a jó színvonalú cigányzenére vidéken is van

igény.⁽¹⁾ A családi zenekart 1974-ben alakították meg, melynek jelenlegi tagjai: Jónás László vezető prímás (1955), Jónás Jenő (1927) brácsás, Jónás Jenő ifj. (1953) cimbalmos, Jónás Tamás (1958) bőgős.

Veszprémen kívüli működési területük a Balaton part, főként Balatonfüred (Koloska csárda). Veszprémben és környékén ez az egyetlen működő cigányzenekar.

1. Napló, 1985. december 31. 4.

A Veszprém Megyei Vendéglátó Vállalatról

Az 1945 után végbemenő politikai változás következtében a szovjet mintájú rendszer kiépítése, majd megerősödése után a magántulajdon államosítása vette kezdetét. Előbb a földbirtokok ellenérték nélküli kisajátítása, illetve felosztása, a bányák, a bankok, majd a száznál több munkást foglalkoztató nagyüzemek államosítása történt meg. 1949-ben már államosították a tíz munkásnál többet foglalkoztató üzemeket is.

1950. augusztus 20-án, a Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága rendelkezése alapján létrehozták a Veszprém és Környéke Vendéglátó vállalatot. Ezután létrejöttek a járási, illetve regionális vendéglátó vállalatok, valamint az Üzemi Vendéglátó Vállalatok is. Ha nem is volt ésszerű, de államosítottak minden szórakozóhelyet: kávéházat, éttermet, kiskocsmát, megszüntetve e szolgáltató réteg szerény megélhetést biztosító forrását.

Többszöri átszervezések után **1967. január 1-től** egyesítették a járási, illetve regionális fiók vállalatokat. Ezek Pápa, Várpalota, Tapolcán a Balaton-felvidéki Vendéglátó Vállalat, ez utóbbihoz tartozott Ajka, Keszthely és a Balaton-part Révfülöpig tartozó térsége. Az új elnevezés: **Veszprém Megyei Vendéglátó Vállalat**, melynek egykori székhelye az Óváros téri városháza épülete, a Pápai úti volt ÁVH laktanya, a Hungária épületének emelete. Végül a Bakony Szállodában kapott végleges helyet.

A vállalathoz tartozó **összes** vendéglátóipari egység fejlesztése, bővítése, üzemeltetése, a személyi és szakmai feltételek biztosítása tekintetében mindig a Megyei Vendéglátó Vállalat központjában döntöttek.

A vállalat eddigi igazgatói: 1950-54 között Nagy Károly, Polák István, Petrik Ödön, Rácz Zsigmond, 1954-1971 között Csendes István, 1971-1990 között Vászolyi Árpád.

A vállalat felszámolása 1993. július 22-én kezdődött, a Korona-Bakony létesítményt pedig privatizálták (eladták).

Az objektum tulajdonosai – megközelítő pontossággal – az alábbiak: Hungária = Németh Lajosné, Gourmandia = Szeli Sándor, Snack-Mackó-Pizzéria = Vászoly Árpád, Pityóka Borozó = Nagy József. Az emeleti részen ügyvédi- és egyéb irodák működnek.

„Erzsébet” Szálloda és Étterem(1)

Palotai tér 1. szám.
(Fotó: Wöller I. 1966.)

Beszálló vendéglő volt a Jutasi út sarkán, az akkori Búzapiac tér közelében. Az épületben tíz vendégszoba állt az utazók rendelkezésére, a piacra jövő kereskedők és fuvarosok lófogatai számára pedig az udvarban megfelelő szálláshely-istálló volt biztosítva. Az épület keleti felében a szálloda, nyugati felében a söntés és étterem működött. Kitűnő konyhát vezettek, s az ételek mellé balatoni és somlói bor volt kapható.

A belső étteremben egy zongorista, egy állandó énekesnő és alkalmi zenekar teremtette a hangulatot. 1943-44-ben egy törpe énekesnő kellemes hangja vonzotta a látogatókat, aki esténként – ha felforrósodott a hangulat – a zongora tetején adta elő az akkori divatos számokat. Így például: *Levelem jött messzemesze földről, Halványzöldszín táborig levél..., Csak egy nap a*

1. Dunántúli cím és lakjegyzék, 1929-30. Győr. é.n.1114.

világ, Csak egyetlen egy csók az életünk... stb. Nappal egy biliárdasztal mellett is szórakozhattak a vendégek.

A szálloda múltjáról annyit tudunk, hogy 1918-tól Csomay János (1857–1929) volt a tulajdonosa, aki az épületet Kreicer nevű építőmesterrel kibővítette a vajgyár irányába, a Palotai útra néző résszel. Az első főpincér Vizer János, az első zenekarvezető (prímás) Lendvai Lajos volt. A tulajdonos 1929-ben történő elhalálozása után a felesége Csomay Jánosné Szabó Mária (1865–1938) irányította a vendéglőt. Közben lányuk Csomay Erzsébet (1898–1980) – akiről a szállót elnevezték – mint utolsó éves orvostanhallgató 1927-ben, anyagi okokból kénytelen volt abbahagyni a tanulmányait és anyjával együtt a vendéglátással foglalkozott.

Csomay Erzsébet,
akiről a szállodát elnevezték

Lendvai Mária,
aki 1942-ben,
16 éves korában itt
hegedült először

Édesanyja 1938-ban történt elhalálozása után rámaradt a szálloda és vendéglő irányítása (1938. április 11-től 1949. április 1-ig). Öreglány maradt, csak a munkájának élt. Szakmai vezetésben meg-bízható segítőtársa volt Kincses Ferenc főpincér.⁽²⁾

Az Erzsébet szállodát 1950-ben államosították, ekkor a Villasori (ma József Attila utca) saját házába költözött. Eltartásáról, az 1980-ban bekövetkezett haláláig a testvérei gondoskodtak.

A szálló helyén létesült a Megyei Nyomda Vállalat, annak lebontása után itt épült meg 1980–82 között az ötszintes Megyei Szakszervezeti Székház (Budapest u.)

2. Kercsi Balázné Csomay Katalin (1927) Veszprém,
Mikszáth u. 2.

Szarvas Vendéglő

Lebontva 1974-ben.
(Fotó: Wöller I.)

Építési idejét a XIX. század elejére keltezik. Nevének eredete nem ismeretes, bár ez kedvelt vendéglői, éttermi név volt szerte az országban. Az épület a Búzapiac tértől keletre, a Palotai út sarkán működött. Ma park áll a helyén vízmedencével. Beszálló vendéglő volt, és az udvarban levő kocsiszínekben elhelyezhetők voltak a vásárra, vagy piacra érkező fogatolt járművek.

Egy hirdetményből tudjuk, hogy a Szarvas vendéglőt – mint bérlő – 1896. január 1-én átvette és megnyitotta Heteyi János vendéglős. Az ipartestület illetékesei 1897. márciusában a vendéglő e célra elkülönített részében ipartestületi utasszálló (otthon) működtetésére megállapodást kötöttek vele, illetve Schwarz Ignáccal, aki a vendéglőbérletet időközben átvette. Az utasszállót 1900. december 1-ig működtették.⁽¹⁾

Az 1893 április nagy tűzvész alkalmával ez az épület is leégett, és vele együtt még 150 lakóház.

1. V. Fodor Zsuzsa: A veszprémi ipartestület története (1892–1900) II. rész. In: Veszprémi Történelmi Tár, 1989. I. k. 23, 27.

Az 1900-as évek első harmadában, 1932-ig a tulajdonosa Varjas Lajos bognár mester, akinek bognárműhelyében elvégezték a szükséges javításokat, kovácműhelyében pedig megpatkolták a lovakat.⁽²⁾ 1932-től 1948-ig Bartha György vezette a vendéglőt.⁽³⁾ Jó konyhájuk és jó üzleti érzékük, valamint a bűzapiac közelsége révén forgalmas kisvendéglő volt, III. osztályú árakkal.

A második világháború után – 1950-ben – ezt a vendéglőt is államosították. Ebben az épületben kezdte meg működését az akkori Mozgókonyha Vállalat, majd jogutódjai az Üzemélelmezési-, és a jelenleg is működő Bakonyvidéki Vendéglátóipari Vállalat.⁽⁴⁾

1. Lendvai Ferenc (Puri) vezető primás, 2. Lendvai Flórián segéd primás, 3. Nyári Viktor cimbalmos, 4. Lendvai Feri bőgős, 5. Nyári László brácsás.

2. V. Fodor Zsuzsa: Vendéglősök és kávéosok. In: „Isten áldja a tisztos ipart”. Veszprém 1989. 35.
3. VeML. Iparjogosítványok nyilvántartás 1886-1927. 61.
4. Veszprém megyei Népújság, 1958. március 15. 2.

A vendégek szórakoztatására – inkább csak hétvégeket – alkalmi zenészek muzsikáltak, 1959-től azonban állandó, szerződéses zenekart foglalkoztattak. A zenekar vezetője – 12 éven keresztül – Lendvai Ferenc primás volt. Az árak változatlanul III. osztályúak voltak. Különösen a hétvégeken volt telt ház, és a gulyásleves, a pacalpörkölt, a töltött káposzta mellé kapható Balaton-melléki borok mellett, kedvére mulathatott minden rendű és rangú polgár.

Az épületet 1974-ben lebontották.

A Szarvas dolgozói, zenészei egy nőnap-i összejövetel alkalmával.

Vezető: Lippert Ferenc, a kép bal oldalán. X.

Balaton Szálló (Johan-, Zuschmann, Lohonyay vendéglő)

Az egykori Balaton Szálló épülete.
(Lebontva 1971-ben, helyén a KPM. Közúti Igazgatóság
épülete áll.)

A város egyik legrégebbi útszéli csárdája, majd beszálló vendégfogadója volt a Mártírok útja és a Bajcsy-Zsilinszky út találkozásánál. Ma a KPM Igazgatóság épülete áll a helyén. Keletkezését a XVIII. századra datálják, eredeti korábbi ismert neve „Johan” vendéglő volt.

Idős Zuschmann János (1832–1917) „az 1860-as években került Veszprémbe, s mint a Polgári Kaszinó főpincére vált a neve ismertté... Csakhamar saját vendéglőt nyitott s a városnak színe-java szívesen szórakozott a boráról, jó kiszolgálásáról egyaránt híressé lett „Johan”-ban. Az akkor még hatalmas céhvilágnak ez a hely volt az egyik központja, s az iparosérdek nem egy serkentő, előbbre vivő eszméje itt született meg az iparosok vendéglőjében.”⁽¹⁾

1. Veszprémi Hírlap, 1917. VII. 3. 3.

Az öreg Zuschmann János a vendéglője vezetését – korára való tekintettel – 1905-ben a fiára bízta, aki a régi, elavult épületet 1911-ben lebontatta. A kőművesek ekkor találták meg az ajtószárfán az 1765-ös építési évszámot. A lebontott épület helyére az ifj. Zuschmann János emeletes, modern vendéglőt és szállodát építtetett 10 szobával, kerthelyiséggel, ahol nagy tekeversenyeket rendezhettek.⁽²⁾ Itt alakultak a különféle asztaltársaságok, főként iparos egyletek, így például az Iparoskör, a Petőfi Kör, az Iparos Ifjak Önképző Egylete, stb. Itt hozták létre az iparosok az Országos Nyugdíj és Rokkant Egyesület veszprémi fiókját, itt folytatta Georgi Lajos könyvkötő mester az iparosok részére a könyvkölcsönzést. Egyértelmű, hogy ez a vendéglő volt a veszprémi iparosok egyik legkedveltebb találkozó helye. Vasárnap és ünnepnapokon délután cigányzene, este tánc volt, melyhez az 1920-as években Lendvai Lajos zenekara szolgáltatta a zenét.⁽³⁾

Van szerencsém a nagyérdemű közönség b. tudomására adni, hogy kerthelyiségemet **nagy tekepályaversennyel**

egybekötve május 10-én, rossz idő esetén 17-én megnyitom.

Nem kell a füstös szobában lenni, élvezzék a szabad levegőt!
Ezentul a kerthelyiség minden vasár- és ünnepnapon délelőtt is terítve lesz.

Állandóan frissen csapolt sör. Villásreggeliben nagy választék.

1 pohár sör, 1 zóna, 1 zsemlye 8 ezer K.

Kényelmes elhelyezkedés, pontos és figyelmes kiszolgálás.

Minden vasár- és ünnepnapon délután cigányzene, este tánc.

A zenét Lendvai Lajos zenekara szolgáltatja.

A tekeverseny nyereménytárgyai a következők:

1. díj: 3 méter elsőrendű nyárl férfi díratkalma.
2. " Egy valódi ezüst nyakl.
3. " Egy valódi ezüst díratos cigarettatárcs.
4. " Egy valódi ezüst gyűmülestálaló, metszett füregbetéttel.
5. " Egy kltűnő szerkezetű és szép külállású ébresztőóra.

*Ezen tárgyak
Winter Sándor ur
dívatárcaizletének
kirakatában meg-
tekinthetők.*

Szives pártfogást kér **ZUSCHMANN JÁNOS** vendéglős.

Hirdetés a Veszprémi Hírlap 1925. május 10-i számából

2. Veszprém Vármegye, 1911. VI. 18. 4.
3. V. Fodor Zsuzsa: Iparosélet Veszprémben a két világháború között, Veszprém. 1989. 37.

Hogya György: Öt nemzedék a könyvkötészet szolgálatában (A Georgiak Veszprémben) 1987. 35.

Érdekes helytörténeti szokás volt, hogy az I. világháború kitöréséig a csizmadiák minden évben, december 19-én a templomban tartott „kolera mise” befejezése után e vendéglőben tartották meg összegyűvetelüket annak emlékére, hogy az 1831-es kolerajárvány idején egyetlen csizmadia sem halt meg.⁽⁴⁾

A vesztes I. világháború után olyan gazdasági problémával terhelt, nehéz élet következett, hogy a kolera mise megtartásának felelevenítése többé szóba sem került, elfeledték.

Zuschmann János
vendéglős

Lohonyay István
vendéglős

A két világháború között, 1929–1936-ig vitéz Havas Lajos, 1936–1940 között Koroknai József bérelte és működtette a Balaton Szállót és vendéglőt. Az 1940. október 7-én kötött bérleti szerződéssel Lohonyay István (1903) kezébe került a bérlemény. Sajnos, ismét jött egy, a korábbinál is kegyetlenebb

4. Hogy György: Adatok Veszprém város temetőinek történetéhez. 1991. 97.

II. világháború, mikor is a város épületeinek 75%-a megsérült. Egy 1945. március 18-i szovjet légitámadás során a Balaton Szálló is találatot kapott, melynek romjai alatt maradt a magyar 112. útkarbantartó század 10 katonája.⁽⁵⁾ A bombázás idején a Lohonyay család a pincében tartózkodott, aztán egy évig még ott is maradtak, mert az épület föld feletti része lakhatatlanná vált. Az épületet 1947-ben tudták újjáépíteni és a vendéglőt újból megnyitni.⁽⁶⁾

A Lendvai család zenekarának tagjai:

1. Kiss Tibor brácsás, 2. ifj. Lendvai Flórián bőgős, 3. Lendvai Mária vezető primás, 4. id. Lendvai Ferenc cimbalmos, 5. id. Lendvai Flórián segéd primás.

A Balaton szálló és vendéglőt 1950-ben államosították, majd 1971-ben lebontották, és helyén épült a ma is látható Közúti Igazgatóság épülete.

5. Veress D. Csaba: A balatoni csata. 1977. 226.
6. Tremmelné Lohonyay Marika (1939) Veszprém, Cserhát ltp. 2/C.

Hotel Veszprém

Az 1956-os szabadságharc leverése után a gazdaságilag fokozatosan fejlődő Veszprémben, akár a hivatalos kiküldetésben, akár a környéket megismerni akaró polgárok szállodai elhelyezése tekintetében, katasztrofális volt a helyzet. Fokozta az igényeket a Kádár-korszak némileg engedékenyebb külpolitikája, mikor is a Balaton közelsége miatt látogatottabbá vált Veszprém és környéke. A kelet-német, a csehszlovák és lengyel állampolgárok nyugat felé nem mehettek, így magától adódott – szinte felkínálva magát – a Balaton és környéke.

Történelmi érdekesség, hogy a kapitalista Nyugat-Németország és a kommunista Kelet-Németország rokonságban álló állampolgárai, feltűnés nélkül csak itt, a Balaton térségében találkozhattak egymással.

A fenti körülmények elemi erővel követelték – egyelőre csak Veszprém városában – egy, a Bakony szállónál modernebb és nagyobb ágyszámú szálloda létrehozását. A hely megválasztása a hajdani Vásártér, majd 1907-től Búzapiac tér, végül Rákóczi

tér néven ismert terület déli oldalára esett.⁽¹⁾ Az építkezést a Veszprém Megyei Állami Építőipari Vállalat végezte. Mint írták: „A szálloda 90 szobás és 192 személy befogadására épült. A kétemeletes modern, tetszetős épületben 244 személyes étterem, 120 személyes kerthelyiség, s egy 44 személyes presszó van. A társalgón kívül egy külön terem is szolgálja a vendégek kényelmét. A veszprémi Faárugyár szállította az összes szobaberendezést, a pápai Elekthermax a konyhai gépi berendezést, az Óra- és Ékszeripari Vállalat az evőeszközöket, tálcákat, különböző ízesítő tartókat, a pécsi Majolikagyár 300 személyes komplett étkezészetet, míg Herenden különleges rendezvényekre 60 személyes készlet készül... A legolcsóbb szoba a szállodában személyenként 55 forintos, míg a legdrágább 92 forintos.”⁽²⁾

A szálloda névadását nagy vita előzte meg a tekintetben, hogy Viadukt vagy Hotel Veszprém legyen a neve. Az utóbbi győzött! A hotel ünnepélyes megnyitása **1967. augusztus 1-én** történt meg. Első vezetője Perger József, helyettese: Edvi László és Piros György, a konyhafőnök Palotás Rudolf volt.⁽³⁾ A hatvanas évek végére már újabb igényekkel lépett fel a hazai közönség. Ezt az igényt próbálták kielégíteni – többek között – olyan formában is, hogy éjjeli bárt nyitottak. Itt nyílt meg az első nyugati mintájú sztriptíz bár, 50 forintos belépővel. A bár működtetését 1970-ben beszüntették.

1. Gyakori az utcanevek „vándorlása”. A vándorlás következtében csak évszámmal együtt lehet helyhez kötni egy-egy konkrét címhelyet. Somfai Balázs: Miklós utca, Tobak utca, Nagyhíd c. In. A Séd völgye Veszprémben. 2000. 129-137.

2. Napló, 1967. június 15. 4.

3. Csendes István: Nagyvállalat az új gazdasági mechanizmusban c. In. Veszprémi Teríték, 1985. október 2.

A háromcsillagos Hotel a megnyitása óta egyúttal zenés szórakozóhely volt, és ma is az. A 150 személyes éttermükben cigányzenekart nem foglalkoztatnak, inkább a dzsessz zenekarokat részesítik előnyben.

A Pryma zenekar tagjai (1967)

A Károlyi zenekar tagjai

Balaton Cukrászda és presszó

A Kossuth u. 21. sz. épület.
(Fotó: Wöller I.)

Az 1893-as nagy tűzvész után a századfordulón épült kétszintes, vakolatdíszes, két zárterkéllyel épült szemrevaló polgári ház volt. Földszintjén üzlethelyiségek voltak, emeletét a Rothauser-család lakta.⁽¹⁾

A II. világháború után az épületet államosították. Emeletén különféle hivatalok, pártirodák; földszintje keleti felében az egykori Jókai Mór utcai Hajnóczy-féle „Őrangyal”-hoz címzett gyógyszerár, nyugati fele korábban is üzlethelyiség volt. Ezen üzlethelyiségben nyílt meg **1954. április 4-én** a Balaton nevű cukrászda és eszpresszó.

1. Veszprém város háztulajdonosai. 1940.

Fiatalok és középkorúak részéről egyaránt nagyon közkedvelt, kulturált, zenés szórakozóhely volt. A Kossuth Lajos utca felőli bejárat előterében volt a kiszolgáló pult a raktárakkal, onnan téglalakú nagy terembe léptünk, melynek északi végében egy szűk és sejtelmes világítást adó táncterembe jutottunk. Innen volt a kijárat a négyzet alakú kerthelyiségbe, melynek fából készült lugasait bakonyi jellegű fafaragásokkal díszítették. Nyáron minden lugas (box) mellett futórózsabokor és egyéb szezonvirág díszítette a kerthelyiséget, melynek közepén táncparkett, s ennek centrumában egy gombaszerű oszlop állt.⁽²⁾ E körül táncoltak. Sok-sok ezer ember számára maradt felejthetetlen élmény mind a Balaton belsőhelyiségeiben, mind a kerthelyiségben eltöltött idő.

A Balaton cukrászda nyári kerthelyisége.
(Fotó: Wöller I.)

Megjegyzendő még, hogy a belső nagyteremből csigalépcső vezetett fel úgy félemeletnyi magasságban levő 3x3.5 méteres terembe, ahol általában a nyilvánosság elől elzárkózni kívánó párok iszogattak. Itt az erkélyre támaszkodva nézni lehetett a földszinten szórakozókat, egyben ügyelni arra, hogy a felszolgáló pincér ne lepje meg váratlanul a párokat. Egyszóval olyan igazi, diszkrét szeparé volt.

Az 1950-es évek elején élt pösze, beszédhibás kőműves gyakran szórakoztatta ivótársait a következő szöveggel: „Valamikor, amíg meg nem nyíltak a presszók, az emberek nem voltak olyan erkölcstelenek, mint ma. Olyant szoha, szenki nem hallott, hogy egy lányt felcináltak a kocmában, ilyen cak a presszóban történhet meg.”

A Balaton cukrászda és presszó épülete is a városrombolás áldozatául esett. 1979-ben az épületet lebontották és ma az I. számú Főposta áll a helyén.

A cukrászda pincérei:
Kelemen Anna és Steiglerné Hullám Irénke

A cukrászda népszerű zenészei:
Kovács György dob, szaxofon, klarinét
Henger Emil zongorista

„Panoráma” presszó és bár

A Cserhát komplexum egyik egysége volt. A Dunántúl legmagasabb épületének tetején, azaz a húszemeletes épület legfelső emeletén **1976. január 29-én** nyílt meg. Kezdetben az akkori nevén Tető-Bár volt a neve, majd a gyönyörű kilátás, valamint idegenforgalmi szempontból előnyösebbnek látszó megfontolásból Panoráma bárként vált közismertté.

Tudni kell, hogy abban az időben Veszprém városa nemcsak a Dunántúl, de az egész ország egyik fontos gazdasági és kulturális centrumává fejlődött. A Vegyipari Egyetem, a városban és a körülötte lévő vállalatok s azok dolgozói; nem

utolsó sorban a megnövekedett turistaforgalom szükségszerűen követelte egy modern, minden igényt kielégítő kereskedelmi és szolgáltató kombinát létrehozását. Megépítése a városközpontban ideálisnak látszott! Sajnos, a megalomániás időszakban a város legmagasabb pontjára nem illő helyen épült meg a hűszemeletes toronyház benne, 160 lakással. Az épület tervezője Márton István, Ybl-díjas mérnök. A toronyháztól keletre kereskedelmi centrum, nyugatra pedig a Cserhát komplexum van az alábbi egységekkel:

1. Önkiszolgáló étterem a félemeleten, mely ma is közmegelegedésre szolgálja a lakosságot.
2. „Magyaros” étterem a félemeleten a hagyományos igények kielégítésére, száz férőhellyel, nagyszerű konyhával. Az esti órákban előbb Ruha Rudi, majd a Jónás Jenő zenekara szórakoztatta a vendégeket.
3. Snack-bár a félemeleten, mely hangulatos berendezésével, kitűnő presszókávéjával a bevásárlók kedvenc helye volt. Egy időszakban diszkóként is működtették.
4. Mackó cukrászda és cukrász üzem a földszinten. Innen látják el az egész komplexumot süteményekkel.
5. „Pintes” borozó a földszinten a hallból leválasztott részen, ahol állva lehetett bort kóstolni. Néhány évnyi üzemeltetés után megszüntették, csak egy borkóstolási tanácsadó nyomtatvány maradt meg az utókor számára.

A zenekar tagjai: 1. Baranyai Ferenc, 2. Horváth Béla, 3. Ruha Rudi vezető primás, 4. Nyári Viktor, 5. N. N.

A Panoráma Bár egyedülálló volt a maga nemében, mert a 20. emeletről körpanoráma tárult a látogató elé. A 130 személy befogadására alkalmas egység napközben presszóként – a kötelező fogyasztás 30.- Ft volt – este 7 órától hajnali 2 óráig bárként működött. A bárba a lifttel való feljutás 10.- Ft-ba került, mely éjfél után már csak lefelé működött, mert új vendéget éjfél után már nem fogadtak.

A Panoráma működtetése nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket. A 160 lakóval teli épületben a jókedvű garázdálkodók a hangoskodásukkal zavarták az éjszakai nyugalmat, sőt, a Panorámát is kocsma szintjére süllyesztették. A zenés szórakozóhelyet 1984. május 14-én bezárták. A bárban működő zenekar tagjai, sajnos már ismeretlenek.

A Magyaros Étterem ma is kiváló hírű zenészei:
1. Jónás Tamás nagybőgős, 2. id. Jónás Jenő brácsás, 3. ifj.
Jónás Jenő cimbalmos, 4. Jónás László primás.

Hungária Söröző és Étterem

A Hungária Söröző épülete.
(Fotó: Wöller I. 1958.)

A patinás Hungária név felvétele, és a vendéglő megnyitásának időpontja egyelőre nem ismeretes. A kétszintes épület a Kossuth Lajos utca és a mai Brusznjai Árpád – korábban Szabadi út, Horthy Miklós utca, majd Bajcsy-Zsilinszky – utca sarkán állt.

Az esztelen városrombolás következtében, 1969-1970-ben a Kossuth utca páros számú oldalán lévő épületeket – az

evangélikus templom kivételével – végig, a páratlan oldalán pedig a 17-ik házszámától a volt Belső pályaudvarig lebontották. Ekkor tűnt el a föld színéről a Hungária épülete is. Az épület legrégebbi, 1920 óta ismert tulajdonosa vitéz Bakonyi Andor⁽¹⁾, majd a Dréher Sörfőző Rt. szerepel háztulajdonosként.⁽²⁾

Az épület 1939. évi felújítása és újranyitása során az alábbi tájékoztató olvasható: „Minden városnak megvan a maga jellegzetes és városi különlegességeit feltáró vendégfogadója. Velencét a régi nagyszerű Albergói és Osteriai jellemzik, Bécs elválaszthatatlan a Grinzieg kedves régimódi kiskocsmáitól... Debrecent a Nagyerdő, Szegedet a Hági képviseli... Ezt az elvet valósította meg a most megnyílt veszprémi Hungária Söröző... Ott látjuk a söntésben a jellegzetes veszprémi mesterségek címereit és szerszámaikat, a kőfaragó, kőműves, magyar szűrszabó, gölöncsér és magyar csutorafaragó-művesség kovácsvasból készült jelvényeit... Az üvegablakok is helytörténetet sugároznak. Ott van rajtuk az Árpád-címer, Veszprém város és a vármegye címere, a király és a királyné képe, valamint az ősi serfőző címer. Faliképein a királyné a királyi vadászokkal vadat üzni indul, a veszprémi várúr pedig csatába vonul lóháton, páncélingben, a saját bandériumával. Egy harmadik képen ott látjuk a Veszprém megyei királynéi solymászokat és kutyavezetőket. Az égetett faképeken ott látjuk mindazt, amit a Bakony és a Balaton nyújt, „vadat, halat s mi jó falat”...⁽³⁾

Mindig csak a földszinti rész szolgálta a vendéglátást. A szarvas agancsokkal díszített nagyobbik teremben vastag tölgyfaasztalok, díszesen himzett terítőkkal, tölgyfa székek voltak, és minden este cigányzenekar várta a vendégeket. Itt

1. A magyar ipar almanachja. Bpest, 1929. 470. valamint Dunántúli cím és lakjegyzék. Győr, 1930. 1116.
2. VeML. Háztulajdonosok névjegyzéke. Kb. 1940.
3. Veszprémi Hírlap, 1939. december 3.

muzsikált a város legszínvonalasabb zenekara, melynek vezető primása Lendvai Lajos volt. A kisebbik teremben boxok voltak, szintén vastag tölgyfaasztallal, de szék helyett fapad várta az étkezni, sörözni, beszélgetni kívánókat.

A Veszprémi Vendéglátó Vállalatot 1950. augusztus 20-án alapították meg. (4) Az államosítás után három közétkeztetési étterem működött a városban: a Bakony, a Szarvas és a Hungária. Utóbbiban a konyha szűknek bizonyult, ezért 1960-ban a tömeges főzést megszüntették. Ettől az időponttól a kiváló szakácsnők csak étlap szerinti étkezést biztosították a vendégek részére.

Az 1956. évi forradalom idején, november 4-én, „a támadó szovjet csapatok megálltak és foszforos lövedékekkel felgyújtották a kávéház tetejét és emeletét...”(5) Az épület újjáépítése hamarosan megtörtént, és olyan látogatottságnak örvendett, mint korábban.

4. Csendes István: Küzdelmes kezdet... In. Veszprémi Teríték, 1985. március
5. Mészáros Gyula: Forradalom és szabadságharc Veszprémben, Veszprém, 2001. 325.

Lendvai Lajos vezető primás és zenekara.

A felvétel 1940. január 13-án készült a Petőfi Színházban a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége bálján.

A zenekar tagjai: 1. Darvas József bőgős, 2. Lendvai Gyula cimbalmos, 3. Horváth János brácsás, 4. Fekete Géza másodhegedűs, 5. Nyári József kontrás, 6. Lendvai Lajos vezető primás, 7. Lendvai Ferenc cimbalmos, 8. Pusztai József csellós.

Az 1930–1940-es évek leghíresebb zenekara volt. A szerződéskötés sikerétől függően vagy az Elit kávéházban, vagy a Hungária sörözőben muzsikáltak. Szép nyári estéken az Elit előtti kis téren térzenét is adtak.

Mind a háború előtt, mind a háború után, a keresztény polgárság – köztisztviselők, iparosok, kereskedők – részéről egyik leglátogatottabb vendéglő volt, II. osztályú árakkal. A vidéki polgárság szintúgy szívesen kereste fel a kellemes

hangulatú vendéglőt. A Hungária olyan szórakozóhely volt, ahová a vendég szívesen visszatért. Sajnos, a körülötte lévő műemlék- illetve városkép jellegű épületekkel együtt 1969-ben lebontották.

A Hungária nagyterme és pincérei (1969)

1. Jámbor Béla, 2. Jugovits Lajos, 3. Csiszár József, 4. Baán László, 5. Steigler Sándorné üv.h., 6. Mayer Gusztáv.

Helyőrségi Tiszti Klub
korábban
Elit Kávéház

Az épület korábban a Szabadság tér 4. szám alatti impozáns, egyemeletes sarokház volt, melynek hatalmas félköríves ablakai a Szabadság térre néztek. Eklektikus stílusban épült az 1898-ik évben. Építtetője és tulajdonosa a Veszprém Megyei Takarékpénztár Rt. volt.

A földszinti hangulatos kávéházi rész szellőző berendezéssel ellátva, elegáns bútorzattal berendezve, 1945-ig az egykori pénzemberek minden igényt kielégítő szórakozási színtere volt.

Emeletét az épület tulajdonosa, a Megyei Takarékpénztár Rt. használta. Az emeleten volt még a „kaszinó”-ként emlegetett kártyaszoba és ott lakott a kávéház bérlője is.

Az „Elite” elnevezést 1902-ben Ludasi Mór, bérlő adta a kávéháznak, mikor is azt teljesen átalakította és felújította az

egész berendezést.⁽¹⁾ Meg kell jegyezni, hogy a források hol Elite, hol Elit néven nevezik a kávéházat.

Utódja Fried Jenő (1907–1908) nevéhez fűződik a kávéház velencei tükrökkel, aranyozott lábú, márványlappal borított asztalokkal és egyéb elegáns bútorokkal való berendezése. A szakmát Bécsben tanuló Böhm Jenő 1915-től volt a bérlő, és bécsi tapasztalatait felhasználva a kor megfelelő színvonalán álló kávéházként üzemeltette az „Elit”-et. Előbb a Monarchia, majd a Horthy-korszak magasabb rangú katonatisztjei is itt találták meg a legmegfelelőbb szórakozási lehetőségeket. És természetesen a kitűnő cigánymuzikusokat is, előbb: Kis Jancsi, Doma Ferkó, majd a háború után Árvai József és Lendvai Lajos primás és zenekara személyében.

1939-től az emeletet a Csendőralosztály Parancsnokság használta. Ugyanezen évben vásárolta meg a kávéházi berendezést Lohonyay József vendéglős, és 1945-ig ő üzemeltette az Elit-et.

Az Elit kávéház belseje 1908-ban.
(Pethő Csongor magángyűjteményéből)

1. Veszprém Vármegye, 1902. március 2. 7.

A második világháború után, az emeleten a Szakszervezetek Megyei Tanácsa működött. A földszinten maradt és működött „Szabadság” néven a kávéházi-éttermi rész, majd annak keleti felét leválasztva itt nyitották meg az Országos Takarékpénztár fiókját.

Lendvai Lajos elsőprímás és zenekara.

A veszprémi Helyőrségi Tiszti Klub 1953. március 1-én nyílt meg, a volt Elit Kávéház épületének mindkét szintjén, s ott működött 1962. július 31-ig. A klub bejárata a Bajcsy-Zsilinszky utca felől nyílt. A földszinten alakították ki a 120 személyt befogadó színháztermet, a színpaddal. Hétköznap itt folyt a filmvetítés. Szombaton és vasárnap a székeket a fal mellé helyezték, s ez lett a táncterem. A zenekar a színpadon helyezkedett el. Az akkor rendkívül népszerű Horváth László, Nagyősi Ferenc és Izsó István szolgáltatta a tánczenét 1954. május 1. – 1966. december 31. között. Szükség esetén cigányzenekar is besegített. Az emeleti részen az északi fekvésű helyiségekben étterem és büfé volt; déli részén helyezkedett el a könyvtár, az irodák és gazdasági-konyhai, stb. helyiségek.

A klubot elsősorban a honvédség, illetve a fegyveres erők állományába tartozók és azok hozzátartozói látogathatták. A polgári személyek látogatási engedélyt kaptak. Erkölcs-

rendészeti érdekesség, hogy a közveszélyes munkakerülők (KMK-sok) névsorát a rendőrség a Klub rendelkezésére bocsátotta, melyet a portás őrzött. Gyanús hölgyek látogatása esetén – a személyi igazolvány adatait leellenőrizve – könnyű volt a diszkrét azonosítás és eltanácsolás.

1962. augusztus 1-től Fegyveres Erők Klubjaként a rendőrkapitányság Vitéz utcai épületében, majd 1966. október 1-től a Felszabadulás u. 95. szám alatt működött a Klub.

A Tiszti Klub jogutódja, a Helyőrségi Művelődési Otthon (HEMO), 1990. március 1. óta a Jutasi úti lakótelepen a Zalka Máté tér 1. szám alatt áll Veszprém város lakossága rendelkezésére.

Az egykori Elit-Tiszti Klub épületet 1969-ben – robbantásokkal gyorsítva – lebontották. Vele együtt a környező házakat is. Az akkori indok szerint azért, hogy helyet adhassanak az 1978-1981 között odaépített SÉD Filmszínháznak (mozinak), valamint hogy biztonságosabb legyen a járműforgalom és legyen a belvárosban egy park, ahol lepihenhetnek.

A Helyőrségi Tiszti Klub zenekara 1954–1966.
1. Nagyősi Ferenc, 2. Horváth László, 3. Izsó István

Otthon Kávéház

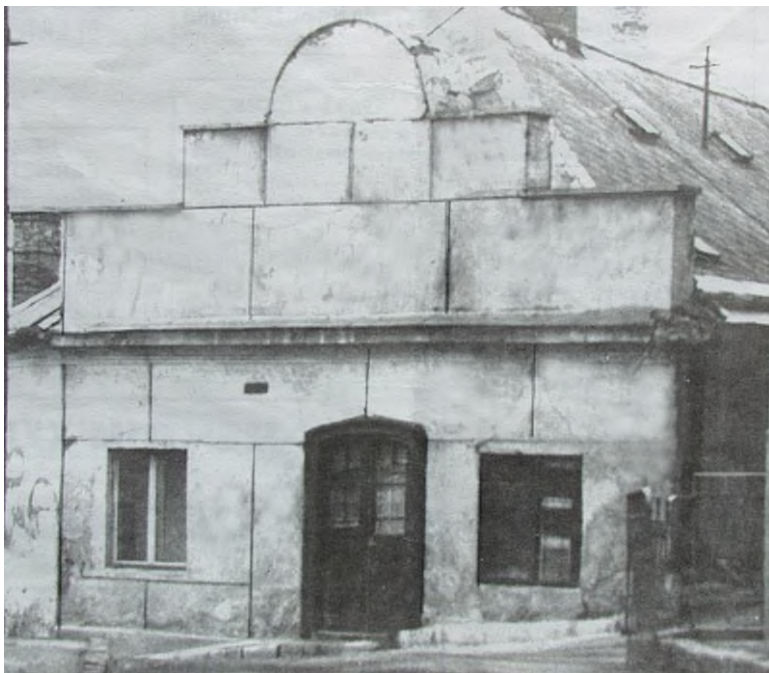

Az egykori városháza (Kápuváry-ház) épületében üzemeltették. 1900-ban nyitották meg, az iparendély gyakorlója Penitsek Vilmos volt, aki zömmel női dolgozókat alkalmazott. Kezdetben Városi Kávéház, majd Otthon Kávéház néven üzemeltette.⁽¹⁾ 1931-ben még működött a kávéház, de akkor már Böhm Jenő nevén volt a szórakozóhely.

Váltakozva itt muzsikáltak az akkori kor legnevesebb primásai: Kiss Jancsi, Doma Ferkó és Árvai József.

1. VeML. Iparjogosítványok nyilvántartása. No.61. (1886–1927), Munkaadók lajstroma. No.92. (1909–1921).

Kispipa Vendéglő

Nevezetes vendéglője volt a Belvárosnak a piac közeli, Vas Gereben u. 3. szám alatt volt „Kispipa” néven működő épület. Építési ideje ismeretlen.

Első ismert tulajdonosa Körmeny József. Ő kért és kapott engedélyt 1875-ben az akkori Major u. 76. szám alatti épületben sör kimérésére (sörház). Az utca és házszám megváltoztatása 1907-ben, városi közgyűlési határozat alapján történt meg.⁽¹⁾ 1890-ben engedélyt kért és kapott a sör mellett a bor mérésére is. Elhalálózása után több-kevesebb ideig különböző gazdái voltak a vendéglőnek.

1. Hungler József: Veszprém településtörténete, 1988.
280.

1923-tól már Gyenis Ernő (1890) nevével találkozunk, akinek 1929–1939 között – feltehetően – üzlettársa volt Biermann Károly a Gizella tér 6. szám alatti Magyar Király Szálloda tulajdonosa.⁽²⁾ Gyenis Ernő a Kispipa tulajdonosa, az akkori gazdasági válság ellenére is igen jó üzleti érzékkel vezette a vendéglőjét. Nem csak olcsó ételt és italt adott, de a legjobb zenekarokat fogadta fel vendégei szórakoztatására.

A fotón látható zenekar primása Baranyai Kálmán, dobosa Lendvai Katalin

A Kispipa működtetését a 9117-316/1951. számú április 15-én kelt határozattal megszüntették, illetve államosították, 2002. szeptemberében pedig a városrendezési terv alapján lebontották.

2. VeML. Munkaadók lajstroma. No.92. 305. old. És „B” Iparlajstrom 6/1932 sorsz. (1907-1932)

Várkapu Presszó

Előzőleg egy barokk-ház állt a helyén, erősen összeszűkítve a Vár utca bejáratát. Ezt lerombolva, 1857-ben korai romantikus felfogásban emelték a jelenlegi épületet. „Boltíves pincéjében helyezték el 1900-ban – Magyarországon elsőként – azt az acetilén fejlesztő készüléket, amely a város közintézményei és utcai világításához termelte a gázt.”⁽¹⁾

Korábban, az 1950-es államosításig itt működött a Kertbolt-féle „Arany Oroszlán”-hoz címzett gyógyszertár.

Az épület presszóvá való átépítése és megnyitása idegenforgalmi követelmény volt. A Várkapu Presszó megnyitása 1963. március 15-én történt meg. A földszinti rész kb. 10x5,5 méter nagyságú volt, melynek falait régi pajzsok, lándzsák másolatai és régi veszprémi fotók díszítették. ⁽²⁾ A teremből

1. Gy. Lovassy Klára Házzól házra... In. Tér-Mozaik 2003. 33.
2. Napló, 1962. október 14. 10.

kör alakú csigalépcsősor vezetett le az alagsori, kisebb, intímebb helyiségbe, ahol egy időben Cserhádi Gyula zongorista szórakoztatta a vendégeket.

Igényes hely volt! Tisztátalan munkásruhában nem engedélyezték az italfogyasztást. A presszót a bíróság és ügyészség közelsége következtében napközben – elsősorban a jogászok látogatták. Délután és este a fiatalság vette birtokba. A presszó oly egyedi és népszerű volt, hogy felfigyelt rá a filmipar is. Itt és teraszán forgatták a „Füre lépni szabad” című film több jelenetét. (3)

A Várkapu Presszót 1991. december 31-én zárták be. A Polgármesteri Hivatal Óváros térre való átköltözésekor ezen épületet is igénybe vették („B” épület) és azóta itt működik a házasságkötő terem.

A Várkapu pincérnői: 1. Szabó Rózsi, 2. Lódor Mária, 3. Kelemen Anna

3. Napló, 1964. augusztus 12. 8.

Várkert (Ifjúsági Park)

A kerthelyiség, és annak vezetője id. Deli Gábor

1960. május 1-én nyílt meg az ország egyik leglátványosabb nyári szórakozóhelye a Tűztorony melletti várkertben. Szézonális jellegű szórakoztató kombinát volt kerthelyiséggel, sörözővel, cukrászdával és bárral. ⁽¹⁾

A 250 személy befogadására szolgáló kerthelyiség kb. 770 m²-nyi területű volt. A kert közepén 100 m²-es táncparkett létesült, alulról sugárzó hangulatvilágítással. Nyáron az egész kertben évszázados gesztenyefák adták a nap elleni árnyékot. Alatta a Várkert nyugati oldalán – a bástya és a börtön között – húzódtott a kb. 160 m² területű függőkert, melyben ülőpadokat helyeztek el. ⁽²⁾ A műemlék jellegű objektum déli sarkában az ún. bástyafok-romot ekkor még érintetlenül hagyták. Innen félkörben szép kilátás nyílt a város nyugati részére. A kerthelyiség északi részében a legkorszerűbben felszerelt zenepavilon működött, ahol délután 17 órától este 22 óráig – koráb-

1. Napló, 1960. április 12. 2.

2. Napló, 1958. szeptember 24. 1.

ban – az „Egyetem” Zenekar, majd 1967-től a megyeszékhely legnépszerűbb zenekara a Pokers Együttes szolgáltatta az akkor ismert és legfelkapottabb slágereket.

A kerthelyiség a hozzátartozó építményekkel 1970. augusztus 31-én megszűnt. Az egykori kerthelyiség helyén Pantheon nyílt, ahol minden évben leleplezik egy-egy neves személyiség emléktábláját.

A Pokers Együttes tagjai: 1. Császár László, 2. Feczko Miklós, 3. Kövi Gábor, 4. Virág Vendel, 5. Piros Ferenc.

A belső udvarban levő, szintén Várkert nevet viselő étterem a hozzátartozó függőkerttel – mely szabadtéri színpad céljára volt kiépítve – a jövőben ismét a lakosság rendelkezésére áll majd. A terv szerint a várfalra épült szabadtéri színpadon olyan koncertteret fognak kialakítani, amely hangulatában vetekszik Prága és Salzburg lehetőségeivel. ⁽³⁾ A 220 fős nézőtérrel rendelkező szabadtéri színpadon bizonyos napokon kertmozi, a kamaraszínházi előadások mellett a legkülönfélébb zenei, színpadi produkciók, koncertek, fesztiválok kaphatnak helyet. ⁽⁴⁾

3. Napló, 2003. augusztus 9. 6.

4. Veszprémi Koktél, 2003. augusztus 29. p.

Nap Vendéglő

Az egykori Nap – korábban Izer-féle vendéglő a Komakút tér
2. szám alatt

A rendelkezésre álló források szerint az 1810–1811-es években épült vendégfogadó céljára, klasszicista stílusban. A téren hajdan nagy helyi és átmenő forgalom volt, itt lehetett pihenni és megitatni az állatokat. A Komakút olyan bővizű forrás volt, hogy a felesleges vizét elvezették az Ördögárokba, mely felett fahíd kötötte össze a Komakút teret a mai Megyeház térrel.

Kultúrtörténeti érdekesség – azért is említjük – hogy a XIX. század utolsó negyedéig olyan híres fogadó volt, hogy ez az épület volt a város „kultúrháza”, a kultúra egyik központja, melyben cigányzenekar is szórakoztatta a közönséget. Eredeti alakjában nagyterme színpaddal volt ellátva. Itt tartották színelőadásukat a Veszprémben fellépő színtársulatok. Színháztermében állítólag Petőfi Sándor is megfordult. Az épületet az 1880-as évek elején átalakították lakóházzá, így 1883-tól már bérházként működött. Ettől kezdve a Korona

(korábbi neve Stingli) vendéglő és fogadó adott helyet a színtársulatoknak.⁽¹⁾

A veszprémiek előtt Wolf-házként ismert épület alapos átalakítások és bővítések után 1984 óta a Petőfi Színház művészeinek a lakhelye (színházház).

1. Korompai György: Veszprém, 1957. 242. és
Hungler József: Veszprém településtörténete, 1988. 247.

Korona – Bakony – Halle Vendégfogadó

Korai klasszicista épület volt, mely egyemeletes, tizenhárom tengelyes U alakú, a főhomlokzati bejárat fölött timpanonnal. Az épületet többször átépítették. ⁽¹⁾

A komplexum az ún. Belső-püspökkert északkeleti sarkában terül el, eredeti tulajdonosa a helyi földesúr, azaz a veszprémi püspökség volt. Az épület évszázadok óta a város legforgalmasabb keresztútja mellett fekszik, ott ahol keresztezi egymást a Pápáról, a Balaton felől, a Győr és Budapest felől Veszprémbe érkező és a Szabadság téren találkozó útvonal.

A köztudatban valamikor a legnagyobb és legelőkelőbb vendéglője és szállója volt a városnak. Ezen ódon épület nemcsak a rendszerváltások, de a tulajdonos változások idején is változtatta a nevét.

Az egykori írott adat szerint 1824-ben Stingli néven ismert, majd az 1848/49-es szabadságharc idején és után Korona Ven-

1. Korompai György: Veszprém, 1957. 240.

dégfogadó a neve. A vesztes II. világháború után beállott politikai változás következtében 1950-től Bakony Étterem, majd 1975-től a szocialista testvérváros Halle nevét vette fel, mert – mint írták – a Bakony Étterem elnevezés „régii és elhasználdott” volt.⁽²⁾ 1985-től rövid ideig „Halászcserda” is volt a neve, majd az 1990-es rendszerváltás következtében lehetőséget adó osztozkodás után a komplexum földszinti déli harmada Hungária Étterem, a középső harmada Gourmandia Étterem, míg az északi harmada „Mackó” Cukrászda nevet viseli. Az épület-komplexum emeletén, a volt 24 szobás szállodai rész helyén tucatnyi tulajdonos, illetve bérlő osztozik.

„A szálló történelmi őset – mely kezdetben az ivóból, egy-két szállásra alkalmas szobából, valamint igásállatok elhelyezésére szolgáló helyiségből állt – 1778-ban építették újjá”.⁽³⁾ A történelmi hűség kedvéért tudni kell azt, hogy a korabeli fogadósszabályzat előírása alapján „Egy vendégfogadónak 3 szobájának kell lennie és 8 lóra istállójának. Ez a legkisebb... Közepes vendégfogadónak kell legyen: 4 szobája és 12 lóra istállója... stb.”⁽⁴⁾ Az épület 1778-ban történő újjáépítése után két évvel Tóth Ádám vendégfogadós a püspökséggel a szerződést felbontotta, és visszaadta a jogot a földesúrnak. Ezután az uraság árulta a saját borát május 1-től, Szent Mihály napig, azaz szeptember 29-ig. A borkiméréssel kapcsolatban többször volt nézeteltérés az uraság és a polgárság között, mivel a polgárság csak Szent Mihály napjától Vízkeresztig (szept. 29-től január 6-ig) esetleg Gyertyaszentelő Boldog Asszony napjáig (február 2-ig) mérhette a saját borát, amikor még alacsony volt a bor ára. Később a borkimérési engedélyek időpontja váltakozó volt. A földesúri engedélyhez kötött

2. Szeli Sándor: Profitváltás a Halle sörözőben c. In. Veszprémi Teríték. 1985. március 3. old.
3. Hungler József: 1000 éves vendéglátás. én. 51. old.
4. Bogdán István. A vendégfogadósok. In. Régi magyar mesterségek. 1973. 282.

italmérési jog gyakorlását majd csak az 1848/49. évi forradalom és szabadságharc eseményei törölték el a többi földesúri privilégiumokkal együtt.

A kor szokásához híven tartva magát, a XIX–XX. században a különböző céhek, egyesületek az összejöveteleiket vendéglőben tartották. Itt találkoztak a monarchia különböző részéből ideutazott kereskedők, üzletemberek, hivatalnokok és magánemberek, valamint a megyegyűlésekre bejövő földbirtokosok is, jót mulatva akár a megyegyűlés előtt, akár a megyegyűlés után. Itt tartották fellépésüket színészek, költők, írók és zenészek. Az 1848-as év egyik eseménye volt az is, hogy március 5-én és 6-án Petőfi Sándor a feleségével Veszprémben járt, és megszállt a fogadóban. Egy színielőadást is megnéztek a nagyközönség között nagy szenzációt keltve a megjelenésükkel, de hogy a Nap vagy a Korona Vendéglőben volt-e a színielőadás, azt homály fedi.⁽⁵⁾ Itt jártuk emlékére Csikász Imre veszprémi szobrászművész az általa készített Petőfit ábrázoló bronz domborművét 1913. március 5-én sajátkezűleg helyezte el az épület főhomlokzatán, a bejárat mellett.

Városunk történetében nevezetes esemény volt, hogy itt tartotta meg alakuló ülését 1875. július 18-án Veszprém város legrégebbi egyesülete, az Önkéntes Tűzoltó Egylet. A nagyteremben Dunszt Ferenc polgármester elnöklete alatt 80 főnyi veszprémi polgár jelentkezett önkéntes tűzoltónak.

A Korona modernizálással egybekötött bővítése 1883-ban történt meg, amikor a Nap vendéglő megszűnt. 1883. őszétől már a Koronában tartották a színielőadásokat a 150 személyt befogadó, emeleti, ún. „díszterem”-ben. Ez a megoldás azonban ideiglenes volt, mert az ódon épület az igényeket már akkor sem tudta kielégíteni. A püspökség, mint tulajdonos 1889–90-ben nagyarányú átalakítási, bővítési és modernizálási

5 Thiery Árpád: Királynék városa. 1981. 62-62.

munka végzésére adott megrendelést Horváth Sándor építésznek. Ekkor húztak emeletet az Óvári Ferenc utcai

hámrészre is, ekkor alakították ki a főbejáratától balra eső nagytermet ebédlővé. Ez a helyiség az I. világháború után Kiskorona néven volt ismeretes, valamiért Büntető-nek is nevezték. 1950-ben itt létesült a városszerte közkedvelt Bakony Presszó, amelynek helyén ma a Gourmandia Étterem működik.

Amikor a Piac-tér (később Rákóczi, majd Vöröshadsereg tér) nagyobbitása céljából a Nemzeti Kaszinót 1907-ben lebontották, helyette itt a Korona és az akkor épülő színház épület közé ékelve létesült az új kaszinó. A kaszinó helyiségeit a Korona üzemeltette. Az 1930–40-es években még Pallós (Popladek) János tánc- és illemtanár növendékei itt sajátították el a tánctanulás mellett a társadalmi érintkezés legalapvetőbb szabályait. Itt működött az 1965–69-es években egy éjjeli bár, este 21 órától hajnali 3 óráig, ahol négytagú tánczenekar szolgáltatva a zenét. Újdonság volt, hogy a belépőjegy árát az italfogyasztásba beszámították.

A színház 1984-88 évi teljes felújításakor ezen épületrészt lebontották, és azóta gyalogos átjárás van az Óvári utcából a Megyeháza felé. (6)

A színház építésének gondolata az 1905-ben létrehozott Színpártoló Egyesület nevéhez fűződik, melynek motorja dr. Óvári Ferenc volt. Építési területként a Belső-püspökkert egy része jött számításba, mellyel együtt, áron alul, a Korona Szálloda is megvételre került, egyúttal otthont adva a kaszinónak is. A veszprémi származású Bezedédj Viktor államtitkár segítségével a Színpártoló Egyesület államsegélyt is kapott. Az ügyletet 1905–1906-os években bonyolították le, de azzal a

feltétellel, hogy idővel mind a színházat, mind a Koronát átadják Veszprém városának. 1918-ban megtörtént előbb a színház⁽⁷⁾, majd 1934-ben pedig a Korona Étterem és a 28 vendégszobás szálloda átadása a városnak. Ekkor vezették be a központifűtést és fürdőszobákat létesítettek. Minden kiadást a jól jövedelmező, bérbe adott üzlethelyiségek bérleti díjából gazdálkodtak ki.⁽⁸⁾

A rendelkezésre álló lajstrom könyvek adatai alapján, ebben az időben 1920–1934 között a Korona bérlője a Stefanovszky család volt. Az 1934. évi tulajdonosváltás során – amikor a Korona a város tulajdonába került – bérlője 1934–1940 között Tosch Nándor és társa Boros Lajosné sz. Tosch Mária volt. Utóbbi üzlettárs az épület alatt lévő, jó ivóvizet adó kút igénybevételével, 1937-től szikvíz és üdítőital előállítására is kapott iparengedélyt. ⁽⁹⁾

Az említett kút, a terméskőből emelt falú hatalmas pincében ma is látható, ma is használják, de kétharmad része körbe van építve. A kútka vá kb. 2 méter átmérőjű, a vizet motoros szivattyúval nyerik belőle. A kút a Mackó cukrászda alatt van, jelenleg az Ovári Ferenc utca felől a Pizzérián keresztül közelíthető meg.

A II. világháború vége felé a Korona épületegyüttese előbb Erdélyből, majd a Délvidékről és a Felvidékről, a front elől menekülő lakosság számára nyújtott átmeneti menedéket. Az említett területek közalkalmazott lakossága ismét földönfutóvá vált, akárcsak az I. világháború után, a trianoni országcsontítás következtében. Igaz, csak 3 napig vehették igénybe a szállodát, mert parancsba volt adva, menjenek tovább a falvakba, vagy Németországba, mert helyet kellett biztosítani a következő

7. Veszprém Vármegye. 1918. október 6. 2.
8. Veszprémi Hírlap, 1934. augusztus 26. 3.
9. VeML. Iparlajstrom „B” jelű No. 99.

menekülő áradatnak. Az élelmezésük is nagy nehézségeket okozott, mert minden élelmiszert jegyre adtak az üzletekben. A világháború befejezése után a város lakossága 11 ezer fővel lett kevesebb. ⁽¹⁰⁾ A Korona Szálló épülete 80%-os háborús kárt szenvedett. Az újjáépítés során a helyreállított 24 szállodai szoba közül 12-öt hivatali célokra vették igénybe, mivel a város hivatalainak egy részét bérelt épületben kellett elhelyezni. A Bakony Szálló újjáépítése – 1946-os áron – 279.490.- forintba került. Ekkor történt meg a szállótól délre eső Belső-püspökkert egy részének a megvétele is 56.000.- forintért, majd a terület romanyaggal való feltöltése. ⁽¹¹⁾ Ekkor bontották el a dél-keleti sarkon lévő, kör alakú bátyát (Kioszkot), melynek hasonmása, illetve párja a könyvtáráépület észak-keleti sarkán ma is látható. Valamikor négy darab volt belőlük. ⁽¹²⁾ A mesterségesen kialakított téren állították fel a Lenin szobrot, mely a rendszerváltás után 1990. április 3-án a múzeumba került.

A II. világháború után a vendéglátói bérleti jogot részben Böhm Jenőné sz. Rechnitzer Rozália (1901), míg a szálloda ipari bérleti jogot az előző bérlő Walter Zoltánné sz. Tosch Mária (aki időközben újra férjhez ment) gyakorolta az 1951-es államosításig.

Az 1956-os forradalom után vontatottan indult meg a szórakoztatóipari élet. A várost újból elfoglaló szovjet hadsereg parancsnoksága kijárási tilalmat rendelt el: sötétedéstől, délután 5 órától, hajnalig tilos volt az utcán való járkálás. A sajtóban ugyan szóvátették e nemkívánatos helyzetet, írván, hogy „hiányzanak a zenészek, nincs ami esténként táncra perdítené a szórakozni akaró fiatalokat, ami hangulatosabbá, zajosabbá tenné az estét, mert korlátozott a nyitvatartási idő,

10. Veress D. Csaba: A balatoni csata. 1976. 345.

11. Népnevelő. 1949. április 16. 1.

12. Veszprém Vármegye, 1935. október 27. 2.

korán van záróra!”⁽¹³⁾ Márpedig a lakosság kitűnő zenekarok előadásaihoz volt szokva. Ilyen volt korábban, pl. Juhász Pista prímás, Ilinczky László zongorista zeneszerzővel.

Az Artner-Marosi zenekar évekig szórakoztatta a közönséget, akárcsak Papp György és szólistái. Megfordult a Bakonyban a híres Holéczy dzsessz-zenekar Ákos Stefi énekesnővel, itt volt Hollós Ilona, Toldi Mária, Vadas Sári, vagy a Vámosi-Zárai házaspár, és még több fővárosi művész.⁽¹⁴⁾

Időközben, az évek során szétaprózott vezetésű Bakony komplexum a külön-külön vezetéssel működtetett étterem, presszó, Mackó-cukrászda és a szálloda 1962-ben egységes üzemmé vált. A 13 vezető helyett 4 szakember vette át a vezetést.⁽¹⁵⁾

Amikor 1967-ben megnyílt a Hotel Veszprém, akkor a Bakony Szálloda szerepét az új 90 szobás Hotel vette át, helyére pedig beköltözött a Vendéglátó Vállalat központja annak összes személyzetével.

Mint korábban írtam, a rendszerváltás után az épület-komplexum ugyan ma is meg van, ma is magas szinten szolgálja a város lakosságát (elsősorban éttermi részlegeivel), csak éppen a zene hiányzik belőle. Elsősorban a cigányzene!

13. Népújság, 1956. december 12. 3.

14. Veszprémi Teríték. 1985. augusztus. 2. old.

15. Napló, 1962. április 14. 4.

Árvai József primás és zenekara a Korona szálló éttermében
 1. Árvai Jenő bőgős, 2. N. N., 3. N. N., 4. Árvai József primás, 5. Darvas
 József bőgős, 6. Lendvai Gyula cimbalmos, 7. Nyári József kontrás.

A Korona szálló étterme az 1930-as években
 (Eredeti fotó a Laczkó Dezső Múzeum adattárában
 T. 7599 sz. a.)

A Bakony étterem népszerű pincérei, 1955.

1. Lippert Ferenc, 2. Jugovits Lajos, 3. Horváth Imre, 4. Lippert Matyi, 5. Petrik Ödön, 6. N. N., 7. Mayer Gusztáv üv., 8. Mók László, 9. Polgár István

A Bakony étterem népszerű pincérei, 1960.

1. Szóke Rezső, 2. Jámbor Béla, 3. Petrik Ödön, 4. Mayer Gusztáv, 5. Kőműves József, 6. Polgár István

A Bakony étterem ifjú pincérei oktatóikkal (kb. 1960)

1. Módos Attila, 2. Jámbor Béla, 3. Petrik Ödön, 4. Tóth László, 5. Perger József, 6. Pintér László, 7. N. N., 8. Horváth Tamás, 9. Polgár István

A Bakony étterem pincérei, 1955.

1. Kincses Ferenc, 2. Jugovits Lajos, 3. Németh György

Marosvölgyi–Vadásztanya Kisvendéglő

X XX

X. Marosvölgyi Ferenc tulajdonos, XX. Bakó József pincér

A II. világháború előtt, a néhai Marosvölgyi (Mics) Ferenc (1897) nevét viselő kiskocsmá jó hírnévnek örvendett a Komakút téren, a Kálvária domb oldalában. Az 1928. szeptember 15-től működő kiskocsmát a II. világháború során lebombázták, csak a Kálvária domb gyomrába bevezető pince bejárata látszik ma is.⁽¹⁾

A háború utána tulajdonos a vendéglátó iparát a Villa sor 18. számú házban (ma József Attila u. 22.) folytatta 1951-ig, az államosításig. A Dukai László vezette cigányzenekar, akkoriban, hétköznap este 22 óráig, szombaton és vasárnap pedig éjjel 24 óráig muzsikálhatott. A vendéglőhöz kerthelyiség is tartozott táncparkettel.

A vadételek elkészítéséről híres vendéglőt az államosítás után Vadásztanya néven nyitották meg, majd kibővítették. Vadétel

1 VeML „B” jelű lajstromkönyv

különlegességei a megye, de még az ország határain túl is ismertek. Mint olvasható: „Dicsekvés nélkül azt is elmondhatjuk, hogy kevés vidéki vendéglátó egység látott vendégül egyszerre három miniszterelnököt és kíséretét. 1968. augusztusában a Vadász Vendéglőben ebédelt Koszigin szovjet, Josef Cirankiewics lengyel és Fock Jenő magyar miniszterelnök, népes kísérettel... Még őrzök ma is egy Lenin-emblémát, amit Andrej Kirilenkótól, Brezsnyev elvtárs első helyettesétől kaptam, aki ugyancsak vendégünk volt a Vadász Vendéglőben. De megfordult városunkban Harriman amerikai diplomata, a francia polgármester delegációja és még sok neves személyiség.” (2)

Jelenlegi tulajdonosa 1992. óta Diana fogadó néven üzemelteti. A vendéglőben továbbra is speciális étel-italválasztékkal várják a kikapcsolódni vágyókat, ahol egyúttal 10 szobában 23 vendég helyezhető el.

Az étterem mai is egyik legnépszerűbb szórakozóhelye mind a belföldiek, mind a külföldiek számára.

A zenekar tagjai: Horváth János (Sutyi) prímás, 2. id. Lendvai Ferenc cimbalmos, 3. ifj. Lendvai Lajos másodhegedűs, 4. id. Horváth Béla bőgős.

2. Csendes István: Három miniszterelnök a Vadász Étteremben. In. Veszprémi Teríték. 1985. szeptember. 2. old.

Stadion Étterem

Csermák A. u. 13.

A Hóvirág lakótelep, egyúttal egyetemi városrész kialakulása tette szükségessé a lakosság és az egyetemi ifjúság számára egyaránt igényelt vendéglő és presszó létrehozását. Építési költsége 3,5 millió forint volt. Hivatalos megnyitása 1965. február 10-én történt meg. Vezetője Perger József, a konyhafőnök pedig Lauer Antal volt.

Az étterem 140, a presszó pedig 120 személy befogadására készült. A presszói könyvsarokban 15 féle folyóiratot és 10 féle napilapot olvashattak a vendégek. Az árak mind az étteremben, mind a presszóban II. osztályúak voltak. ⁽¹⁾

Tavasztól ősziig, idegenforgalmi szempontból is jelentős tényező volt a szórakozóhely működtetése. 1965. nyarán bevezették az előfizetéses étkeztetést. Olcsóságára jellemző, hogy például egy vasárnapi étlap alapján: húsleves daragaluskával 2,10 Ft, párizsi szelet hasáb burgonyával 12.60 Ft, savanyúság 1.- Ft, összesen: 15,70 forintba került.

1. Napló, 1964. november 28. 3., 1965. február 11. 8.

A változó összetételű és létszámú zenekarok délután 6 órától éjjelig szolgáltattak zenét. Nyáron a kerthelyiséget is megnyitották. ⁽²⁾ Az egyetemisták egyik nagyon kedvelt szórakozó helye.

2002. őszétől az olaszországi Chianti borvidék reklámozásaként igazi olasz hangulatot árasztó melegkonyhás étteremként működik. Jelenlegi neve: Chianti Étterem.

A zenekar tagjai: 1. Pusztai József, 2. Czicza Imre primás, 3. Duka Gyula, 4. ifj. Lendvai Lajos, 5. Kiss Tibor

2 Csendes István: Árak és vendégek – negyedszázada. In. Veszprémi Teríték. 1985. július. 2 old.

Zámbó Kocsma

A Zámbó Kocsma helyén ma ABC áruház áll.

Mestergerendás és füstös falú, három helyiségből álló, tekepályával rendelkező igazi kiskocsma volt a Jeruzsálemhegyen, a Vámosi út 10. szám alatt.

Tulajdonosa Zámbó Gyula (1884) 1920-ban nyitotta meg, és 1952. november 14-én zárta be. Az államosítás után még 1979-ig Kedvenc néven működtették. Utolsó vezetője 1969–1979 között Jámbor Béla volt (a fotón).

Méhes Vendéglő

A Séd partján, az Aranyosvölgy bejáratánál, igen kellemes környezetben épült kétszintes, késő barokk stílusú épület.⁽¹⁾ Építési ideje: 1760 körül.

Tulajdonosa a püspökség volt, mely részben lakó- részben gazdasági célokra használta.⁽²⁾ Seeffranz József és Laczkó Dezső főgimnáziumi tanár kezdeményezésére itt alakították meg 1878-ban a Méheskerti Társbirtokossági Kört. A kör egykori tagjai a város elitjéhez tartoztak, akik tanárok, ügyvédek és magasabb beosztású tisztviselők voltak.⁽³⁾ Vendéget csak Méhes-tag bevezetése mellett fogadtak, télen felolvasásokat tartottak, a nyári időszakban pedig mulatságokat rendeztek.

Az alsó szint- a vendéglő rész – bérlője 1944–1951 között Húsvéth Antal (1905) volt, majd államosították az épületet. 1958. június 1-től a Veszprémkörnyéki Vendéglátóipari Vállalat működtette, mint kisvendéglőt, majd 1960. április 12-től fagyaltgyárnak rendezték be az épületet.⁽⁴⁾ Jelenleg a Városi Kertészet használja.

1. Veszprém múltja és jelene. Veszprém, 1912. 129.
2. Korompai György: Veszprém, 1957. 195-196.
3. V. Fodor Zsuzsa: Isten áldja a tisztas ipart. Veszprém, 1989. 54.
4. Napló, 1958. május 27. 4.

Lohonyay Vendéglő

Előbb Mózner, 1905-től Lohonyay Vendéglő a Csatár u. 1. szám alatt (Dózsaváros) (1)

Nagy múltú vendéglő a Dózsa György téren, építési ideje ismeretlen. Sarokház. A hentes üzlet bejárata a Csatár utcáról volt, míg a vendéglő söntésébe, és onnan a kis- és nagyterembe a tér felől lehet bejutni.

Első ismert tulajdonosa Mózner Ferenc. Tőle id. Lohonyai István márkói származású vendéglős 1905-ben, mint nagybácsitól vette át a vendéglőt, melyhez már akkor is – és ez elég gyakori volt – hentesüzlet is tartozott.

A vendéglős dinasztiát alapító család – hét fiú és két lány – számára 2 szoba, 1 konyha és a szükséges mellékhelyiségek

1. V. Fodor Zsuzsa: Vendéglősök és kávéosok. In. „Isten áldja a tisztas ipart”. Iparosélet Veszprémben a két világháború között. Veszprém, 1989.

álltak rendelkezésre. Az udvarban kb. 6x12 méteres fedett nyári helyiség és tekepálya, a lovaskocsik számára is megfelelő hely állt rendelkezésre.

A helyi iparosok mellett bőven jöttek vidékről is a jó hírű vendéglőbe: Pápa felől a zöldségfélét, Várpalota felől a meszet és gabonafélét hozták. Az ősz beálltával a Bakonyból hozták a gazdasági szerszámokat, valamint a tűzifát és faszenet.

A Felsővárosi Iparos Barátsági Kör tagjai számára állandó találkozási hely volt a vendéglő. Ez különösen vasárnapi napokon mutatkozott meg. Itt volt elhelyezve két szekrényben a könyvtárunk az olvasni kívánók számára. Gyászlobogójukat és 4 db temetkezési lámpájukat is itt tárolták.

A vendéglőt 1934-től özvegyi jogon Lohonyay Istvánné üzemeltette, majd 1940-től 1951. április 15-ig az államosítás bekövetkeztéig Lohonyay Jenő vezette.

Az államosítás után az épületet élelmiszer üzletként hasznosították (ABC), majd 1990-től ismét átvette régi kocsmai funkcióját. A Csatár utcai oldalon jelenleg „Talizmán” felirattal vegyeskereskedés, kannás- és palackozott bor eladás folyik, míg a Szent István utca felőli főbejárat a „Pityóka” sörözőbe vezet, melynek nagyméretű ivójában, télen kandalló melegénél iszogatnak a temetőhegyi polgárok. A szépen felújított jelenlegi söröző (valójában borozó) 2000. március 31-én nyílt meg, vezetője Tanai Sándorné.

Betekints Csárda

Építési ideje feltehetően az 1794-es esztendő, mely évszám a tornácról nyíló pincelejárát felett látható. Romantikus környezetben épült, ezért egyik leglátogatottabb nyári kiránduló és szórakozóhely volt. A kellemes hűvöst adó egykori gesztenyefákat 1881-ben ültették. Akkor építették hozzá a falábakra állított előtetőt is.⁽¹⁾

Működéséről, táncvigadalmairól a legrégebbi adatot az akkori helyi újság szolgáltatja, amennyiben Veszprém „városliget”-ében a vendégeket Böhm úr fogadta. Már van cigányzene és tekepálya is. A legszebb nótákat Jancsi cigány húzta. Az önkéntes tűzoltó-zenekar gyakran tartott itt hangversenyt.⁽²⁾

Tánc történeti érdekesség, hogy a korabeli tudósítás szerint egy majálison Kiss Jancsi zenekara kíséretével itt mutatták be először a „lengyelkét”. A „franciát” pedig „három óriási rendben kellett táncolni”.⁽³⁾

1. Hungler József: 1000 éves vendéglátás. én. 22.
2. Veszprém c. lap. 1875. július 4. 3., 1875. július 11. 3.
3. Veszprém c. lap. 1878. július 4. 3.

Burka Ferenc primás és zenekara

A két világháború között szombaton és vasárnapi napokon a kerthelyiségben cigányzenekar muzsikált az erre a célra épített, kör alakú fedett emelvényen. Az emelvény előtt kb. 30–40 m²-nyi hely állt a táncolók rendelkezésére, ennek alapzata beton volt.

A II. világháború után Veszprémi Dezső zenekara (nem vonós) szórakoztatta a fiatalságot nyáron itt a Betekints-ben, télen a SZOT Székházban (ma Csermák Antal Zeneiskola), majd a Petőfi Színház mai földszintjén.

Az 1989–90. évi rendszerváltás következtében a Vendéglátó Vállalat a Betekints-et eladta. Ma felújítva és kibővítve 4 csillagos étterem és hotel működik a helyén.

Kiskúti Csárda

Kiskúti Csárda az 1900-as évek elején.

A kirándulásra mindig alkalmas Betekints völgy távoli hajlatában, a dombok széltől védett lábánál, szép környezetben fekszik az egyik legromantikussabb kerthelyiséges vendégfogadó a Kiskúti Csárda. Korábbi neve Zsidócsárda volt.

Építési ideje ismeretlen. Annyi bizonyos, hogy 1831-ben már Zsidócsárda néven említik,⁽¹⁾ majd a vízvezeték hálózat 1895–96-ban történő kiépítése után már Kiskúti a csárda neve. Feltehetően a mellette épített forrás medencéje kapta a „kiskút” elnevezést, majd a csárda is.

Előző ismert tulajdonosai: Ney Lipót és felesége, Ifsics Jánosné, majd az 1920-as években Bakonyi Andor. Jelenlegi tulajdonosának édesapja Hosoff József (1883–1958) 1930. június 12-én kelt szerződéssel 9.600 pengőért vásárolta meg az épületet a körülötte lévő földterülettel együtt, melyet már 1927 óta bérelt.

1 Hungler József: Veszprém településtörténete, 1988. 316., 338.

A Kiskúti Vendéglő napjainkban (2002.)

Az épület állagában az újjáépítés során csak annyi történt, hogy a mennyezeten nem lóg füstös petróleumlámpa, vizet nem a Sédről hordanak, és a söntés mellett lévő belső helyiség ma már lakószoba. Az épület déli oldalán végigfutó nyitott verandát befalazták és ma ez a helyiség az ivó. A söntésből a domboldal gyomrába nyílik a lejárát egy hatalmas méretű pincébe, mely műemlékvédelmi felügyelet alatt áll.

Az üzletet 1952-ben államosították, de a lakóépületet nem, a tulajdonjog fennmaradt. A házban lakó Hosoff-család feje, mint alkalmazott tovább dolgozhatott, mint a Vendéglátó-ipari Vállalat dolgozója vezette a csárdát.

Az apa, Hosoff József 1958-ban történt elhalálása után a lánya lett az üzletvezető. 1970-ben Simon Károlyné sz. Hosoff Ágnes a városban elsőnek kérte és visszakapta a vendéglátó-ipari engedélyt. Azóta nagy szakértelemmel és közmegelegedésre Ágnes asszony, mint tulajdonos – vezeti a csárdát.

Hosoff József
csárdatulajdonos

Simonné Hosoff Ágnes
csárdatulajdonos

- 2 Simon Károlyné sz. Hosoff Ágnes (1928) Veszprém,
Veszprémvölgyi út 65. sz.

Az épületet kociút választja el a hársfákkal és fekete fenyő-
kel beültetett hatalmas kerthelyiségtől, ahol keményfából
faragott asztalok és lócák várják a szórakozásra vágyó
kirándulókat. A kerthelyiség sörözési és szalonnasütési lehetősé-
séggel csak nyáron üzemel, míg télen a szánkózók lepik el a
vendégfogadó ivóját.⁽²⁾

2 Simon Károlyné sz. Hosoff Ágnes (1928) Veszprém,
Veszprémvölgyi út 65. sz.

A cigánybáli bögőtemetés

Az egykori SZOT Székházban rendezett csonkacsütörtöki cigánybálon Lendvai Ferenc (1. Puri), mint kántor és Németh Jenő (2. Meme), mint pap szolgáltatta a műsort.

Országosan elterjedt régi szokás volt a bögőtemetés megrendezése. Népszokássá válása onnan eredhet, hogy a farsangi mulatozás ideje a keresztény egyházak részéről Vízkeresztől (január 6.) Hamvazó szerdáig volt megengedve, mert utána következett a húsvétig tartó böjt. Ennek ideje 40 nap volt.

A bögőtemetés megrendezésének időpontja vidékenként változott: húshagyókedden, hamvazószerdán, csonkacsütörtökön volt időszerű, mert a böjt eljöttével már nem lesz muzsikálás, el lehet temetni a hangulattal együtt a nagybögőt is. E paródia tulajdonképpen egyik variánsa a halottas játéknak.

Veszprém városában az évenként megrendezett csonkacsütörtöki Cigánybál volt a megfelelő időpont. Amikor éjfél elütötte az óra, akkor történt meg a nagybögő temetése. A nagybögőt az asztal tetejére fektették, egyik felét egy fehér papírral vagy abrosszal – szemfedőként – letakarták. Két oldalán gyertyát gyújtottak, és a zenekar, valamint a bál résztvevőivel – mint siratókkal – kezdetét vette a bögőtemetés. A „szertartás” aktív szereplője a „pap” és a „kántor”, akik dialógusban adták elő a halotti búcsúszöveget.

Szövegük általában magában hordta a paródia, a szatíra, valamint a drasztikus kifejezések elemeit is.⁽¹⁾ Sajnos, ilyen szövegnek már nem sikerült a nyomára jutnom.

1. Újváry Zoltán: Farsangi népszokások. Debrecen, 1991. 94-100.

Cigányzenész temetése

A Vámosi úti temetőben 1990. december 14-én.

A zenészek névsora: 1. Lendvai Flórián, 2. Radics Tibor, 3. id. Burka Ferenc, 4. Kiss Tibor, 5. Vass György, 6. Nyári Pál, 7. Bara Lajos.

Csak zenészeknél szokás a muzsika kísérettel való temetés. A ravatalozóban történő gyászszertartás befejezése után, több tagból álló cigányzenekari kísérettel viszik a koporsót a sírhelyig. A koporsót vivő gépkocsi előtt mennek a muzsikusok és húzzák az ilyen alkalomkor előadni szokott dalokat. E gyászjellegű zenemű részben magyar nóta (hallgató-kesergő) például: *Most van a nap lemenőbe'...*, *Eltörött a hegedűm, nem akar szólani...* stb, részben Chopin gyászindulóját muzsikálják (b-moll szonáta Op. 35.).

A hozzátartozók, barátok és ismerősök általában nagy számban jelennek meg a temetésen és e dalok hallgatásával kísérik utolsó útjára az elhaltat.

Vendéglők és zenekarok reklámozása

A XIX. század végén, de főként a XX. század közepéig – amikor a cigányzenekarok reneszánszukat élték – a kávéház és étteremtulajdonosoknál szokás volt képes levelezőlapon reklámozni a saját vendéglőt, kávéházat. E levelezőlapot ingyen bocsátották a vendégek rendelkezésére, amelyet elküldhettek ismerőseik részére. E szokás elterjedt volt, és idővel annyiban bővült, hogy az éttermek és kávéházak mellett a népszerű cigányzenekarok fotói is a képeslapra kerültek, feltüntetve rajta a zenekar vezetőjének a nevét.

Veszprém városában a cigányzenekarok oly formában népszerűsítették magukat, hogy szép nyári estéken térzenét adtak az Elit Kávéház előtti piciny parkban.

Rigó Gyuri (balról a második). A Budapest Rádió vezető prímása és zenekara. A zenekar egyik tagja a veszprémi Pusztai József (jobbról az első) is.

Vendéglők és zenekarok reklámozása

Farkas Béla és zenekara. Kiadta az Emke Kávéház Budapest,
VII. Erzsébet krt. 2.

Kurucz N. primás és zenekara, Würzburg, 1928.

Toll Jancsi és zenekara Németországban, 1930. X. 1.

Gyallay Fery és zenekara, Budapest. én.

Ismeretlen veszprémi zenekar az 1890-es évekből
(Laczkó Dezső Múzeum Adattára No. 84-90)

A Szarvas Szálloda legrégebbi ismert zenekara, 1927.
Zenekar vezető: Farkas Ernő
(Laczkó Dezső Múzeum Adattára 92.200.7)

Zenekarok reklámozása

B. U. É. K. 1975. Horváth János és zenekara

B. U. É. K. 1962.
Papp György és szólistáiB. U. É. K. 1968.
A Csalló trió

Kiss János (1863-1932) fotója és síremléke a veszprémi Alsóvárosi temetőben

Horváth János (Poszka) nagybőgős esküvői fotója

(Tanuk: Pusztai József és felesége)

Horváth János (Poszka) nagybögös díszoklevele 1956.

**ORSZÁGOS
SZÓRAKOZTATÓZENEI
KÖZPONT** Sorsz.:

ZENEKARVEZETŐI KINEVEZÉS

Ruha Rudolf

Név:

Anyja neve: Siket Rozália

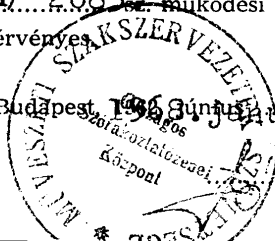
Szül. év, hó, nap: 1929.X.19.

A kinevezés népi-zenekarvezető
gyakorlat folytatására jogosít.

E kinevezés visszavonásáig kizárólag a

VE/ 2.083. sz. működési engedéllyel együtt
érvényes.

Budapest, 1968. június 24.

Ruha Rudolf zenekarvezetői kinevezése
1968.

Népszerű dalok

Most van a nap...

Most van a nap lemenőbe' kimegyek a temetőbe.
 A holdvilágtól kérdezem, nem látta-e a kedvesem?
 Azt mondja, hogy látta, látta: egy mély sír magába zárta...
 El van zárva világtól, mint rab madár a párjától.
 Kelj föl, kelj föl én kedvesem, földről elszállt szerelmesem.
 Beteg az én szívem tája, nincs harmatos levél rája.
 Hulló levél, sárga levél, vigyen szerteszéjjel a szél.
 Mondd el künn a temetőbe': most van a nap lemenőbe'.

Dankó Pista szövege és zenéje

1902. márciusában 500 cigány játszotta ezt a nótát, amikor Dankó Pistát utolsó újtára kísérte a százezernyi gyászoló tömeg. Pesten Herczeg Ferenc búcsúztatta a híres primást, Szegeden pedig Tömörkényi István és Pósa Lajos mondott gyászbeszédet.

Nótás kedvű volt...

Nótás kedvű volt az apám, átmulatott sok éjszakát.
 Nem sajnálta rá a napot, kettőt-hármat összetoldott.
 De még azt is megduplázta, ha az anyám megdorgálta;
 Ha a cigány rosszul játszott, a bögőbe belevágott.

Nótás kedvű édesapám réges-régen nem dalol már,
 A szívemet bánat rágja egy-egy régi nótájára.
 Az lett a sok nóta vége, kivitték a temetőbe;
 Búsan szóló kis madárka, szállj az apám fejfájára.

Verebes Károly szövege – Feje Imre zenéje

Népszerű dalok

Hull az eső sűrű...

Hull az eső sűrű cseppje
 sötét felhők alatt,
 Szomorúan verdesi
 a ragyás csárdafalat.
 Tört ablakon süvit a szél,
 benn egy csonka lámpa
 Meg-meginog hosszú drótján,
 Füstös már a lángja.

Vendég ide, hogy is jönne,
 ily cudar időbe',
 A vén csaplárné is alszik
 ott a kármentőbe'.
 Hej! mert olyan jómadarak,
 most már nem is járnak,
 Mind elpusztult, régen vége
 a betyárvilágnak.

Ámde mégis ajtó nyílik,
 lassan belép rajta,
 Őszült ember, meglátszik,
 hogy régi betyár fajta.
 A csaplárné meg nagyot néz,
 hogy még egyszer hallja:
 Száz szál gyertyát,
 száz itce bort ide az asztalra!
 A vén betyár egyre ordít,
 fokosát forgatja;
 Kocsmárosné! Száz szál gyertyát,
 Száz itce bort ide az asztalra!

Czóbel Minka versét Fráter Loránd zenésítette meg.

Szokták a betyár-nótát „Száz szál gyertya” címmel is emlegetni.

Hasznos tanácsok a kulturált borfogyasztás érdekében

A bortermelőknek és a vendéglátóiparnak fontos érdeke fűződik ahhoz, hogy a borfogyasztás kultúráját, annak egészségre gyakorolt hatását az értékesítő üzleteiben bemutassa.

Az ókor „orvosai” ismerték és használták a bor gyógyító hatását. A középkor patikusai Vinó-terápia címen tanulták a bor élettani hatásait.

A kérdésekre a mai orvostudomány adta meg a választ.

Georges Portmann francia orvosprofesszor kísérletekkel bizonyította be, hogy a colibacilust és a tífuszbacilust borral 10 perc alatt meg lehet semmisíteni. Megállapította, hogy a „borisszákat” jobban elkerülték a járványok és így kevesebb ember esett áldozatul.

Felvetődik a kérdés: honnan a bor antibiotikum hatása? Annyi bizonyos, hogy nem az alkoholtól, hisz ez csak legalább 70%-os koncentrációban öli meg a baktériumokat. (A borban hozzávetőleg csak 12% alkohol található.)

Laboratóriumi kísérletek azt mutatták, hogy alkoholmentessé tett borok is meggátolják a staphylococcusok növekedését.

Az előzőekben említettek mellett, ahol különböző kórokozók ellen nyújt védelmet a bor, mindenekelőtt a borknak az a hatása jelentős, hogy az egész szervezetet erősíti. Tojással kevert vörösbor ósrégi házi gyógyszer a lábadozó talpraállításához.

A vörösbor gyógyító hatását a modern orvostudomány is igazolja, ugyanis a vérképzéshez fontos vas fiziológiailag a legkedvezőbb formában található meg benne.

Becker és Forth professzorok a Német Orvosi lap hasábjain megírták, hogy a szervezet ilyen jó vasfelvételét csak atropinnal lehetne elérni, ami viszont igen erős idegméreg.

A történelmileg kialakult borfogyasztással kapcsolatos gyógyító javallatok és a modern orvostudomány alapján elmondhatjuk, hogy a bor mértékletes fogyasztása kedvező hatású az emésztésre, alacsony vérnyomásra, asztmára, a szervezet hőmérséklet-szabályozására, szívizom vérellátásra, pszichikai gátlások oldására és védelmet nyújt bacilusok ellen.

S végül a „legfrissebb” jelentés: a Münchener Orvosi hetilap beszámol arról, hogy 18 országban összehasonlító vizsgálatot végeztek, s eszerint *mennél több bort fogyasztanak egy országban, annál kevesebb ott az infarktus.*

A szerzők úgy vélik, nem az alkohol adja a védelmet, hanem a bor valamilyen más eleme. Így nem túlzás a *bort olyan orvosságnak nevezni, amely nem keserű.*

A borban még – a rómaiak szerint – igazság is van!

Kiadta: Megyei Vendéglátó Vállalat (Veszprém)

Tartalomjegyzék

Bevezető	3
Veszprém város primásai	8
A Veszprém Megyei Vendéglátó Vállalatról	14
Szórakozóhelyek:	
Erzsébet Szálló	16
Szarvas Vendéglő	19
Balaton Szálló	22
Hotel Veszprém	26
Balaton Cukrászda	29
Panoráma Presszó (Cserhát komplexum)	33
Hungária Söröző	37
Helyőrségi Tiszti Klub (ELIT Kávéház)	42
Otthon Kávéház	46
Kispipa Vendéglő	47
Várkapu Presszó	49
Várkert kerthelyiség	51
Nap Vendéglő	53
Korona-Bakony-Halle	55
Marosvölgyi-Vadász Vendéglő	65
Stadion Étterem	67
Zámbó Kocsma	69
Méhes Vendéglő	70
Lohonyay-Pityóka Vendéglő	71
Betekints Vendéglő	73
Kiskúti Csárda	75
A cigánybáli bögőtemetés	78
Cigányzenész temetése	80
Vendéglők, zenekarok reklámozása	81
Kiss Jancsi	86
Horváth János esküvői fotója és díszoklevele	87
Ruha Rudolf zenekarvezetői kinevezése	89
Népszerű magyar nóták	90
Hasznos tanácsok borfogyasztóknak	92
Tartalomjegyzék	93

Veszprém Városi Füzetek 8.

Eddig megjelent:

1. Hoga György
A város szolgálatában.
Veszprém város polgármesterei és tanácselnökei XIX-XX. Század.
Veszprém, 1998. (2. kiadás 1999)
2. Hoga György
1948/49-es honvéd síremlékek Veszprémben
Veszprém, 1999.
3. Hoga György
Veszprém város díszpolgárai
Veszprém, 2001.
4. Hoga György
Veszprém város kitüntetettjei
Veszprém, 2002.
5. Bándi László
A veszprémi várkút feltárási és felújítási dokumentumai
Veszprém, 2002.
6. Tér-mozaik
Fejezetek az Óváros tér történetéből
Veszprém, 2002.
7. Veszprémi köszöntők
Gizella-napi ünnepi köszöntők 1992-2002
Veszprém, 2003.

Éttermek és fogadók (nem teljes) névsora Veszprémben

Árpád Fogadó	Veszprém-Külső Kádártai u. 3.
Bakony Gaszt Vendéglátó	Radnóti tér 2.
Betekints Hotel és Étterem	Veszprémvölgyi u. 4.
Cafe Piazza Étterem	Óváros tér 4.
Chianti Étterem	Csermák u. 13.
Cserhát Étterem	Kossuth u. 6.
Erdei Vendéglő	Kittenberger K. u. 14.
Elefánt Étterem	Óváros tér 6.
Éllő Panzió	József A. u. 25.
Fejesvölgy Kisvendéglő	Vámosi u. 2.
Gizella Hotel és Étterem	Jókai M. u. 48.
Gourmandia Étterem	Megyeház tér 2.
Gyarmati Étterem és Panzió	Füredi u. 27.
HEMO Étterem	Zalka Máté tér 1.
Horváth-Kert Vendéglő	Gyöngyvirág u. 2.
Hungária Étterem	Megyeház tér 2.
JADE Hotel	Takácskert (Korona köz 3.)
Két Lotti Panzió	József A. u. 21.
Oli e Gino Étterem	Egyetem u. 19.
Oliva Étterem és Panzió	Buhim u. 14-16.
Óváros Étterem	Szabadság tér 14.
Pannónia Étterem	Virág Benedek u. 4.
Péter-Pál Fogadó	Dózsa Gy. u. 3.
RI-KO Hotel	Haszkovó u. 20.
Skorpió Étterem	Virág Benedek u. 1.
Szürkebarát Étterem	Szabadság tér 12.
TAPÓ Fogadó, Étterem	Pajta u. 19.
Vadásztanya (DIANA) Fogadó	József A. u. 22.
Veszprém Hotel	Budapest u. 6.
Villa Medici Hotel és Étterem	Kittenberger K. u. 11.

Városunk sokoldalú, számos kötetet és tanulmányt közreadó helytörténet-kutató újabb művében a megyeszékhely egykori jellegzetes szórakoztatózenészei, a cigányprimások és zenekaruk történetét írta meg gondos forráskutatás alapján.

A polgárosodó város lakosságszámának növekedésével pár-huzamosan sorra nyíltak meg azok a kisebb-nagyobb vendéglők, csárdák, kocsmák, kávéházak és éttermes szállodák, amelyek a zenés szórakoztatást vállalták fel. Természetesen, a korábbiak – némelyek akár több száz éves múlttal

rendelkezve – szintén bekapcsolódtak a szórakoztatás eme új fajtájába.

A korai időszakra (talán még a 18. század második feléig is) visszanyúló veszprémi cigányzenés szórakoztatás a 19. század végén és a 20. század első felében élte virágkorát. Alig volt a városban olyan vendéglátóhely, amelyik ne törekedett volna arra, hogy zeneszóval is növelje vendégei számát.

Hogya György kutatásai számos elfeledett zenészbándát, a maga korában híres primást mentett meg a feledéstől, olyanokat, akikről a még élő egykori vendégek felidézõ emlékezete is csak alig-alig tudott számot adni. A kötet Veszprém zenekultúra-történetének új fejezetét tárja fel, szinte az utolsó évek lehetőségeit felhasználva, mert az egykori úri kaszinós, kávéházi zenélés múlttá vált, helyét a könnyűzenés nótázás, a gépi zenélés és a diszkózene foglalták el. Ott, ahol még őrzik a cigányzenés hagyományokat, igazán kivételnek számít.

A kötet számos fényképet is tartalmaz: egykor volt zenész-bandákat, életképeket a múltó idõbõl. Ami nem maradt fenn: az egykori zeneszó. Olyanoké sem, akik különbözõ évtizedekben – a hazai szórakoztatózene élvonalába tartoztak. Azonban valamennyiük emlékét megõrzi e kitünõ, életrajzokkal is ellátott kötet.

A szerzõ, Hogya György (Királyhelmece, 1923) tizennyolc várostörténeti mű szerzõje. Legutóbbi kötete a Veszprém város kitüntetettjei (2002) volt. Számos kitüntetése között a legjelentõsebb a Pro Urbe-díj (1999).

Tölgyesi József

Városunk sokoldalú, számos kötetet és tanulmányt közreadó helytörténet-kutató újabb művében a megyeszékhely egykori jellegzetes szórakoztatózenészei, a cigányprímások és zenekaruk történetét írta meg gondos forráskutatás alapján.

A polgárosodó város lakosságszámának növekedésével párhuzamosan sorra nyíltak meg azok a kisebb-nagyobb vendéglők, csárdák, kocsmák, kávéházak és éttermes szállodák, amelyek a zenés szórakoztatást vállalták fel. Természetesen, a korábbiak – némelyek akár több száz éves múlttal rendelkezve – szintén bekapcsolódtak a szórakoztatás eme új fajtájába.

A korai időszakra (talán még a 18. század második feléig is) visszanyúló veszprémi cigányzenés szórakoztatás a 19. század végén és a 20. század első felében élte virágkorát. Alig volt a városban olyan vendéglátóhely, amelyik ne törekedett volna arra, hogy zeneszóval is növelje vendégei számát.

Hogya György kutatásai során számos elfeledett zenészbandát, a maga korában híres primást mentett meg a feledéstől, olyanokat, akikről a még élő egykori vendégek felidéző emlékezete is csak alig-alig tudott számot adni. A kötet Veszprém zenekultúra-történetének új fejezetét tárja fel, szinte az utolsó évek lehetőségeit felhasználva, mert az egykori úrikaszinós, kávéházi zenélés múlttá vált, helyét a könnyűzenés nótázás, a gépi zenélés és a diszkózene foglalták el. Ott, ahol még őrzik a cigányzenés hagyományokat, igazán kivételnek számít.

A kötet számos fényképet is tartalmaz: egykor volt zenész-bandákat, életképeket a múlt időből. Ami nem maradt fenn: az egykori zeneszó. Olyanoké sem, akik különböző évtizedekben – a hazai szórakoztatózene élvonalába tartoztak. Azonban valamennyiük emlékét megőrzi e kitűnő, életrajzokkal is ellátott kötet.

A szerző, Hogya György (Királyhelmece, 1923) tizennyolc várostörténeti mű szerzője. Legutóbbi kötete a Veszprém város kitüntetettjei (2002) volt. Számos kitüntetése között a legjelentősebb a Pro Urbe-díj (1999).

Tölgyesi József